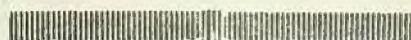


ЧЫРВОНАЯ БЕЛАРУСЬ

ЦАНА
15
КАП.



N 12



СПЛАУ ЛЕСУ.



882288
34

ПРАЦЯГВАЕЦЦА ПАДПІСКА

НА ЎСЕ ВЫДАНЫІ БЕЛАРУСКАЙ ПЭРЫОДЫКІ

Назва выданьняў	Характар	Пэрыодычнасьць	Умовы падпіскі:			
			1 м-ц	3 м-цы	6 м-цаў	1 год
Большавік Беларусі	Ворган ЦК КП(б)Б.	Штомесячн.	— 35	1 05	2 10	4 20
Партыйны работнік	„ „ „	Двухтыднёв.	— 25	— 75	1 50	2 75
Іскры Ільліча	Ворган ЦК ЛКСМБ	Штомесячн.	— 15	— 45	— 90	1 80
Бюлетэнь СНК	Ворган СНК БССР	Па наапален. матэрыял.	— —	— —	2 50	5 —
Маладняк	Літ.-мастацк. час.	Штомесячн.	— 30	— 90	1 60	3 —
Узвышша	Літ.-мастацк. і крытыкі	На год 10 нум.	— —	— —	3 —	5 —
Сельская і лясн. гаспадарка	Ворган Інстытуту імя Леніна	На год 6 нум.	2 —	— —	2 50	5 —
Савецкае будаўніцтва	Ворган Дзяржплану	Штомесячн.	— —	2 —	4 —	7 50
Паляўнічы Беларусі	Ворг. Белпрамкооп-саюзу Паляўнічых	Штомесячн.	— 30	— 70	1 20	2 —
Беларуская работніца і ся- лянка	Ворган жанаддзелу ЦК КП(б)Б	Двухтыднёв.	— 15	— 45	— 90	1 80
Збор законаў і загадаў.	Ворган ЦВК БССР	У 2-х аддз.	— —	— —	5 —	10 —
Шляхі калектывізацыі	„ НКЗ і Белкалгассаюзу	Штомесячн.	— 20	— 60	1 10	2 20
Комуністычнае выхаваньне.	Ворган НК Асьветы	„	— 80	2 30	4 50	8 —
Наш край	Ворган ЦБ Краязн.	„	— 50	1 25	2 25	4 —
Штэ́рн	Яўр. літар.-мастац., політычн. часопіс	„	— 60	1 50	3 —	6 —
Часопіс „П О Л Ы М Я“	Літар., політ., эканоміка і крытыка	„	1 —	3 —	5 —	10 —
Часопіс „Чырвоная Беларусь“	Мастацка-ілюстрав. часопіс	Двухтыдн.	— 30	— 75	1 50	3 —

Гадавым падпішчыкам даецца растэрміноўка на часопіс „П о л ы м я“: пры падпісцы—4 р. 1-га верасьня—3 р., 1-га лістапада—3 р.

ПАДПІСКА ПРЫМАЕЦЦА: Бюро Падпіскі БДВ, Ленінская, 19, тэл. 17-12; Цэнтр. Кнігарняй, Ленінская, 19, тэл. 95; Усімі акруговымі аддзяленьнямі БДВ; Газэтным Бюро; Аддзелам Падпіскі ГІЗ'а РСФСР і ўсімі нашымі ўпаўнаважанымі, маючымі адпаведныя пасьведчаньні.

БЕЛДЗЯРЖВЫДАВЕЦТВА.

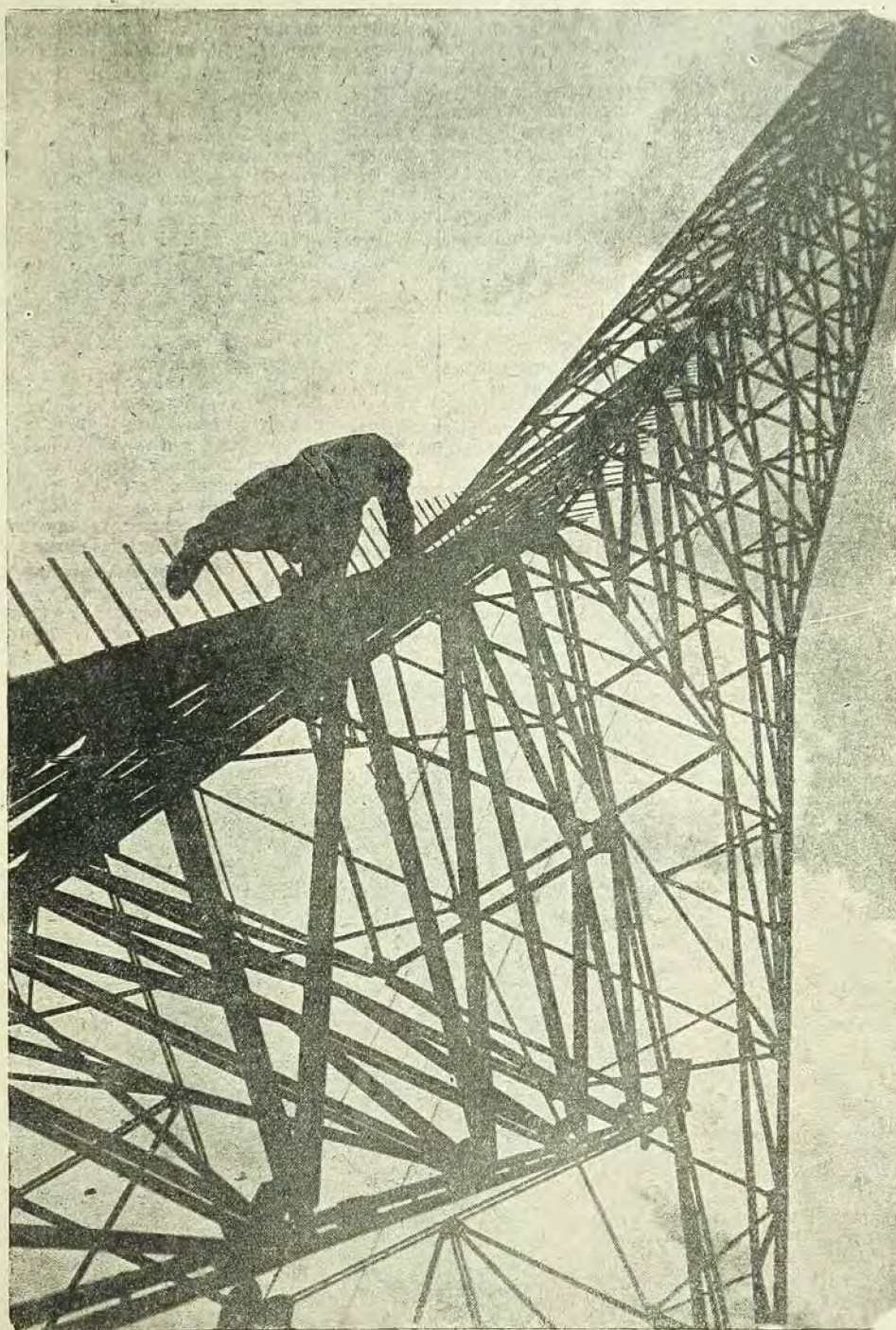
ЧЫРВОНАЯ БЕЛАРУСЬ

Пролетары ўсіх краін, злучайцеся!

25 чэрвеня 1930

№ 12

АДРАС РЕДАКЦЫІ:
МЕНСК, САВЕЦКАЯ, 79.
Тэл. 7-41



РАДЫЁ-
МАЧТА

ФОТО-ЭЦЮД

АЗЪАДЭ 1930

ы падпіскі

цы 6 м-ца 1 т.

05 2 10 4 20

75 1 50 2 75

45 — 90 1 00

2 50 5 —

90 1 60 3 —

3 — 5 —

2 50 5 —

4 — 7 30

1 20 2 —

— 90 1 00

5 — 10 —

1 10 2 20

4 50 8 —

2 25 4 —

3 — 6 —

5 — 10 —

1 50 3 —

ліцы — 4 р.

рняй, Ленін.

ГІЗ'а РСФСР

ВЕЦТВА.

19379

ЗАКОПАНЫ ПУП



У РОЗНЫХ народаў, на розных ступенях культурнага развіцця жыў і яшчэ часам жыве такі звычай: пры нараджэнні дзіцяці, старэйшая бабуля іржавым нажом, які знарок хаваецца для гэтае мэты, адрэзвае яму пупавіну. Адрэзаную пупавіну сыерагуць як сваё вока.

Такі звычай існаваў і існуе ў шмат якіх славянскіх народаў і існуе цяпер у некаторых плямённях сярэдняе Афрыкі.

Нешта аднаго разу мне давялося пачуць, як у вясковай глушы дз цям пры нараджэнні адрэзвалі пупавіну, варылі яе ў вадзе і гэтую вадку давалі ніць парадзіхам.

Беларускія сяляне адрэзалі пупавіны і закопвалі іх, схававшы ў які стары гаршчок, ці глянёк, дзе-небудзь пад клеццою, у каморцы ці пад хлявом.

Трэці варыянт, думаем, не адрозніваецца нічым асабліва ад першых двух. Справа

ад гэтага ніяк не перайначваецца, ды і гэта не перашкодзіла таму, што адбылося шэсць дзесяцігоддзяў ад яго ў невялікім сяле роўна трыццаць год таму назад.

Вя ведаеце Слуцк? Слуцк—мой родны горад, але гэта не перашкодзіла таму, што адбылося шэсць дзесяцігоддзяў ад яго ў невялікім сяле роўна трыццаць год таму назад.

На канцы гэтага сяла ў прысьлепаватай хатцы маладое ўдавы бабылькі Рыгіны пачуўся нацяжкі жалобны дзіцячы піск. Гэта старая, сылая і бяззубая бабуля ўсяго сяла Пятрэся з тонкім веданнем свае справы любоўна адрэзвала над кніжкаю пуп нашаму Рыжаму Савосю.

І адрэзаўшы ўжо, унімала немую крык малага сваім старэчым вяшчунскім прыказам:

— От-жа, мой унучак, каб быў ты багаты і слаўны, як пан, і каб волас у цябе рассыпаўся па галаве гэтакі тонкі, як гэты твой галасок, ды каб быў ты разумны як пішанца ў гэтай кніжцы.

— Ох, бабуля... прастагнала парадзіха.—Каб быў ён хаця такі як сусед Каўпель.—(Рыгіна ня раз той штогод за хлеб ды сала адпрацоўвала Каўпялю).

— Каб ведалі, што,—не адказваючы парадзісе, вяла старая,—што ты сын Рыгінін... І дзе-б ты ня быў, унучак, куды-б ты ні звязджаў ды ня сыходзіў, каб ведаў ты, што пуп твой закопаны тут. Вось...

Малы заскварэў яшчэ мацней, але старая ўжо звывла да гэтага. Прывычна ўвіхаючыся, яна скончыла сваю работу, узала падарунак-і, як службу адслужыўшы, пацягла да хаты.

А прызвалі яго Рыжым за яго валасы, што як капну пажоўкла сена вецер растрыбушыў на галаве, за яго аблуплены сонцам і сіверам нос, за твар, усыпаны дробным макам, упорчывых у сваіх у сваім жыцці рабушак. Хто першы пусціў гэтую мянюшку і калі, Рыжы Савось не памятае, але-ж з першых дзіцячых год у ім зарадзілася злосьць на ўсіх, хто казаў яе. Гэтая злосьць яго да сталасці год вылівалася ў бойкі з хлапчукамі за адно напамінанне пра колер рыжы, а пасьля ў прышчэпванні такіх самых мянюшак каму трэба, а каму і не.

І ў школе ўзімку таксама. Хто слупам ля дошкі стаіць—Савось, хто на каленцах у кутку—Савось.

Рос ён буяным ды сварлівым. Ня раз бывала маці кажа:

— Каб ты нечага лепш не радзіўся.

— Трэ' было не радзіць,—адбрыкнецца ён, і рыжая капа валоў здырганецца на віхраватай галаве.

— А яшчэ-ж бабуля вяшчуніла... А каб ты нечага лопнуў, гад печаны,—ня трэ было радзіць... Можна і не радзіла-б, каб ведала пускідзь такую.

Часта грызуцца так, без усялякае часам навочнае прычэпкі. А прычэпка была і прычына яе, заўсёдышняе, хавалася глыбока ў Рыгініным сэрцы: чаму ён не такі, як людзікі дзеці.

— Ні ў бацьку—нябожчыка, ні ў мацэру, ліха ведае ў каго ўдаўся.

— Сам у сябе.

— Відаць што. Каб смачна зьесьці, хараша схадзіць ды не рабіць нічога. Каб ёй не ляжалася там, гэтай старой, як яна ўракла,—крыўдзілася на нябожчыцу, бабулю, Рыгіна.

А Савось Рыжы рос, ды, здаецца, і ў вуха ня браў матчынае гаворкі. Маці ўпраўлялася рабіць сзой агародзік, садзіць і прыбіраць, хадзіць у зароботкі па суседзях, у панскія двары ды ў горад. Карміць трэ было ўжо не адну сябе. А гадзі праміналі і ўсё цяжэй ды цяжэй рабіўся зароблены хлеб.

Аднаго разу прышоўшы з гарадзкіх агародаў вельмі змораная, галодная, яна не знайшла ў кубельчак кавалка сала, што купіла ўчора за тры дні зароботку.

Ня мог-жа ён уперці ўсяго кавалка, падумала Рыгіна, і крыўда вялікая, балючая апанавала ёю.

Зняможаная ўвайшла яна ў хату, села пры покуці—і вялікая крыўда памяшалася з сьлязьмі.

На вуліцы пачуліся крыклівыя галасы, сварка, мітусяніна, але Рыгіна пачула ўсё гэта тады, калі пушчаны з вуліцы камень разбіў акно і звон шыбы рассыпаўся па хаце. Рыгіна ўсхалілася глянуць у вакно, але заўважыла толькі як паўз



... У прысьлепаватай хатцы маладое ўдавы.



... Сунімала немую крык малага...

вокны мільгануўся нехта недарэчна, пачула як забраскалі сенцамі і потым у хату ўвайшоў—не ўвайшоў, а ўпоўз Савось. Быў ён п'яны, пабіты і лаяўся вулічнымі словамі.

На адну хвіліну перарвалася вялікая крыўда ў Рыпіны і з самага сэрца вырвалася:

— Божачка мой... Што гэта з табою? Дзе ты гэта так... з кім?

— Адчапіся... Ня лезь!—пачула яна—і зноў была крыўда і матчыная любасьць патанула—захліпнулася ў ёй.

— Божа мой, божа мой,—шаптала яна і не шаптала, а мысленна крычала, ня чуочы ніякай палёгкі ад гэтага крыку.

— Я ім пакажу як біцца... Будуць памятаць... Будуць ведаць мяне... гразіў некаму Савось, а пасля зноў лаяўся вулічнымі словамі.

Сяк-так запхнуўшы ануцямі вакно, сьцішылася на палку Рыпіна, спала—ня спала цэлую ноч.

Савось яшчэ не прачынаўся, калі яна раненька пайшла ў заработку. Спаў апрануты, абуты, з сінякамі на твары, брудны.

А прышоўшы пад вечар дадому, не застала Савось.

„Ізноў недзе“—агоркліва падумалася.

Сьцямнела ўжо, а яго таксама ня было. Запаліла лямпу. Тады прышлі да Рыпіны дзьве бабы і стары дзед: Яўгеніха ды Курыліха з пападтыканымі спадніцамі, абураньня, злосьныя, і стары Аўсей—вечна з гэю лолькаю ў зубах, з засьліненаю барадою.

— Выгадвала, от выгадвала... Злодзея... Арыштанта...

— Думаеш падаруецца...

— Каб то сярод белага дня ды пры сведках...

— Не падаруем...

Рызындавалі па хаце бабы, тыкаючы куксамі кулакоў, спраўды відаць абураньня нечым. Стары за кожным словам „не падаруем“ выпускаў з дымам:

— He! He! He!

— Кабеткі мае, ды чаго вы на мяне?—спыталася Рыпіна, уварваўшы хвіліну, калі крык трохі перапыніўся.

— Чаго? Добра чаго... Ідзі паглядзі.

Бабы сілаю, як пад караулам, пацяглі Рыпіну да сваіх хат і паказалі на вокны, ў якіх былі перамалочаны ўсе чыста шыбы.

— Гэта ня злодзей!.. Гэта не арыштант!..

Тады Рыпіна зразумела: Савось.

— Сястрыцы мае, ну што-ж я вінавата,—апраўдалася яна, вінаватая хіба толькі ў тым, што нарадзіла Савосю,—што-ж я зраблю.

— Каб гэта такім смаркачом ды ўжо гарэлку піць, да панапіваўшыся біць вокны. От сьвет настаў,—азваўся стары Аўсей, выпусціўшы цыбук з роту.

І стары раскажаў, што чуў ужо, мабыць, ад дзесятага, як учора хэўра падшыванцаў купіла гарэлку ў карчме і як, панапіваўшыся, пабіліся.

— Дык мне-ж вакно разьбілі... Нават і камень той ляжыць пад прыпечкам,—уставіла Рыпіна.

— Каб іх паўбівала!

— Каб ім не ўзрасьці!

Клялі бабы. А стары даказваў:

— А сёння на похмельку пайшлі. Панакаравалі збожжа на гарэлку ды ізноў. От біць няма каму... І спаганялі за учарашняе. А сёння вось... Каб такія смаркачы ды ўжо вокны біць.

„Хіба ён не дажджэ“, падумала Рыпіна. „Я з яго скуру злуплю“.

Зло ад некуль зьявілася на сына. І хоць у злосьці, а паабяваць заплаціць за пабітыя шыбы мусіла.

Вось захацелася цяпер улавіць, загаліць кашулю і паўразамі зрэзаць на горкае яблыка. От хацелася.

Але Савосю ня было ў хаце.

„Хіба ты ня прыдзеш, гад!“ падумала Рыпіна і лягла спаць.

А Савось і ня прыходзіў. І ўдзень ня было, і знача ня прышоў.

Ужо і злосьць у Рыпіны прайшла і быццам трывога прабудзілася на самым дне сэрца:

„Дзе ён засіліўся?“

Савось нідзе не засіліўся. Зьявіўся назаўтра з усходам сонца.

Цяглося жыццё Рыпіны, як тая старэчая пуга, пакуль не насьпелі вялікія, значныя ў сваёй велічы, страшныя людзям падзеі. Самае страшнае—вайна.

Нямецкая вайна ў плач і нэндзу ўкінула сяло, павуціўнем смутку апяляла твары бацькоў, дзяцей. Ішлі на вайну з плачам, ішлі і з песнямі, але праводзілі іх заўсёды сьлёзы тых, хто заставаўся. Шмат хто і не паварочаліся і іх выселасць ці туга перад адыходам пазабываліся, шмат папрыходзілі калёкамі—старцамі; шмат якія не далічылі ў сваіх сям'ях блізкіх—дарагіх; шмат хто знайшлі новых, сваіх—чужых. Такі закон вайны. Толькі над усім гэтым стала новая падзея, і гора ды няпрыемнасьці падпалі яе ўладзе: рэволюцыя. Страшнае, нячуванае рабілася ў жыцці, страшнае і нячуванае па сваіх канцох: вайна з фронту перайшла ў тыл—у гарады, вёскі, у хаты, у сям'і.

Савось стаў рослым хлапцом, але ўсё таксама на галаве рыжэла растрыбушаная капа валасоў, але ўсё таксама дробны мак рабушак абсыпаў твар, але ўсё таксама гнесьдзіліся яны на чырвоным аблупленным з сівэру і сонца носе. І таму здавалася няпрыгожым дзяўчатам, і таму не хацелі яны гуляць з Рыжым Савосем. Рыжы зрабілася яго прозьвішчам, Рыжы сьлед у сьлед ішоў за ім, куды-б ні пайшоў, дзе-б ні быў, што-б ні рабіў. А рабіў ён шмат і з большага кепства людзям, і ўсё казалі ўжо, што ён самы апошні хлопец у сяле, што з ім баязна свірыцца, нічога ня можна казаць пры ім, і ўжо баяліся яго, як самага першага злодзея.

Толькі мінула гэта першая завіруха; адышлі немцы; за імі як тыя падсуседзі паўцякалі польскія легіяны. Пачаў устанаўляцца парадок, не падобны да ранейшага. І ў адну з мабілізаваных пайшоў Савось на вайну, служыць у бальшавіцкай арміі.

„Ідзі“ бяз усялякага жалю падумала Рыпіна. „Можна лібе жыць навучыць, калі маці ня выучыла... Можна вайну выб'е на чалавека“.

Адгримелі апошнія стрэлы грамадзянскае вайны, у якой Рыжы Савось невядома ўдзельнічаў ці не. Хадзілі чуткі (дзе іх ня бывае), што і дзээртырам пабыў ён, і зьялёным, а можа і белым. А калі ўсё-ж такі бальшавікі перамаглі, даслужаў у чырвонай арміі ні-то абозьнікам ці кашаварам, ні-то пералішчыкам пейкім у канцелярыі.

Смуткавала часамі Рыпіна: ні таго слова добрага, ні прывітаньня ад сына. Яна не пакідала яшчэ думкі, з якой выпраўляла некалі яго—можна вайна выб'е на чалавека. Можна і выбіла, але-ж хоць-бы слова, як людзкія сыны, напісаў. Няма.

Як матцы чырвонаармейца давалі ёй дровы, дапамагалі збожжам. Каб толькі сын стаў людзьмі, дык ужо і добра было-б жыць.

Але ня маючы лістоў ад сына, патроху пачала прывыкаць. Пасьціраліся ў памяці Савосевы выхадкі хлапецтва, а цяперашняга яна не магла сабе ўявіць, вось і пачалася некай забытвацца пра сына. І забылася-б можа, каб аднаго пагодлівага выяснавага дня ня прышоў ён у панашаным, з ангельскага зялёнага сукна, шынэлі, у запаленых чаравіках з абмоткамі і ў будзёнаўцы.

Нібы і рада была Рыпіна яму. Абняліся, пацалаваліся, як пасля доўгае разлукі двое родных, блізкіх. Але на другі-ж дзень на сходзе, на якія хадзіла яна акуратна і на які прышоў сын, слабая радасьць яе, быццам той туман лёгкім ветрыкам, разьвеелася. Савось выступіў супроць вывазкі сялом бяровеньня на новую школу.

— А як-жа будзе?—падаў ззаду нехта голас.

— От чалавек... А гэтак будзе: трудгужналог адбываем?

— Адбываем.

— Дык і адбывайма, а бяровеньня няхай вывазе сама воласьць. Дзьве скуру злупіць хочучь. Бачыце, якія хітрыя.

— Праўду кажаш, нябож,—стукнуў кулаком па стала, праціснуўшыся наперад, Рыпінін сусед Каўпель.

За ім другія, цэлая капэля галасоў зьлілася ў крыкі, гоман. І вывазка бяровеньня на школу была сарвана.

Дома Рыпіна ўзяла яго на цыгундар.

— Што табе прыбыло з таго, што ты народ узбаламушчў. Ну няхай сабе ня вывазюць гэтага бяровеньня... А хіба-ж школа не патрэбна. А хіба-ж тваім дзецям не патрэбна будзе?

— Не патрэбна.

— Як гэта не патрэбна,—зірнула на яго скоса Рыпіна,—можна ажэнішся калі.



...шмат якія не далічылі ў сваіх сям'ях блізкіх, дарагіх...

— Ня буду,— дзесяў Савось і павярнуўся, пайшоў гуляць на сяло.

Я маюга некалі, дык так цяпер карміла яго з свайго заробтку Рыпіна; у заробаткі Савось нікуды не хапеў ісьці.

— Табе каб гуляючы хлеб есьці,— з крыўдаю азвалася раз маці.

— А на каго мне вельмі рабіць. Сам сабою і без работы пражыву.

Але Рыпіна пачала дапікаць і Савось сышоў. Тыдні два ня прыходзіў. Такі-ж відзе ня дзеўся. Прышоў раз у новай міліцэйскай форме і з насмешкаю кінуў матцы:

— Вось і хлеб будзе... Брахацьму мільтонам на людзей, а за гэта мне хлеба на кавалку кідацьмуць.

Маці нічога не адказала: не зрабіла вайна чалавекам сына. Ня вывучыла матка на чалавека, няхай яшчэ людзі добрыя павучаць. Няпраўда, мо' вымуштруюць.

Не паслужыў можа і году ў міліцыі Савось, кінуў.

— Хачу быць чалавекам... Мільтоны ня людзі.

Зазлавала Рыпіна.

— Дык чаго-ж ты сюды ўсё парогі абіваць валачэшся. Ідзі куды. У заробаткі-ж ня пойдзеш са мною. А карміць я цябе ня ўзмож, як сабе хоч.

— Ай-ей, падвердзілася вельмі кормячы. І пайду, што-ж там такое.

Накінуўшы напашкі свой ангельскі шынэль, не сказаўшы ні слова ласкі матцы за яе догляд, сышоў з воч.

Год ня было нікае чуткі, паўтара ня было. К двум прыехаў. Гола, як старац, абшарпаны, але з форсам.

Хвілёвая жаласлівасць падкралася к матчынаму сэрцу, папытала Рыпіна:

— Дзе-ж ты быў, сыноч?

— Бялы сьвет вялікі і такім, як мне, хапае месца.

А хлопцам на сяле хваліўся, прынаднымі прыгодамі зьбіваў з простае і такое зразумелае ім пуцявіны свайго, сельскага жыцця.

— Пачуў, што патрабуюць рабочых на Каўказ. Вось—паехаў туды. Дык хіба можна дзе прыпыніцца... Увесь Каўказ аб'ехаў, што ні ступіш, дык з начальствам нос к носу, ды яшчэ з армянаў, грузінаў ды розных—такі паскудны народ. Куды ні пљонеш—у начальства пападзеш,—вось начальства і гоніць.

— Ну, гэта ты глупства вярзеш... Цяпер усе роўныя, ня тое, што раней.

— Роўныя... зраўнаўся мужык з камісарам. Вось бачыш як я прыехаў. Так як камісар можа?.. Грошай—пры душы—ня было, з самага, Каўказу зайцам ехаў.

— Дзе-ж ты іх падзеў? Зарабляў-жа мо'.

— Гэтакія бо' заробаткі. Што і было, дык праеў, а рэшту на курорце заўпілі. Эх, і курортаў там гэтых, курортаў!.. На беразе мора, на гарачынікім гэта пісочку... бабы... прыгожыя... голыя...

— І ты там быў... з імі?

— Ды ўжо-ж ня ты... быў. Усюды буду, калі захачу. Эх, і бабы... І ўсе-ж больш з сталіцы... з Масквы ды з Ленінграду...

— Але пабачыў сьвету,—зайдросьцілі хлопцы.

— Ты от не пабачыш, не асьмелішся зайцам на Каўказ заехаць.

— Пэўна-ж не. А лепей з свайго сяла нікуды.

— От-жа. Вядліся тут. А я за Каспійскае мора паеду, на пароходзе ўжо. Там рабочых быццам наймаюць, чыгунку думаюць пракладваць.

І зноў паехаў Рыжы Савось, куды—яму аднаму вядома.

Маці ўжо і за сына пакінула лічыць. Бо які-ж гэта сын: прыдзе напрэці, як сьвіньня, ні дзякуй тэй мацеры, ні трасцы, ні рубля грошай для абману воч—такі-ж корміць яго з свайго мазалі. А пад'еў—і з хаты. Вось калі не замінае ў хаце, дык і не ў галаве ен Рыпіне. Што-ж ты з ім зробіш.

Не сказаў і гэтага разу матцы куды паедзе ці пойдзе, бялы сьвет вялікі, як казаў Савось.

На сяле стаяла трывога, мітусяніна, сварка, не распазнаць што: зьбіраўся апошні сход (прыехалі з раёну)—пра колектыв у сяле. Вырашаўся лёс жыцця вякамі складзенага, трымаліся за якое, кіпцюрамі ўшпіліўшыся празьведы, дзяды, бацькі. А сыном васьм гэтак цяжка выпала—за ўсіх зрабіць за іх. Як зрабіць? Памяняцца ці застацца прывойну? Ці сапраўды падлепае ці загінэцца на ўсё жыццё?

Надоечы прыехаў Савось. З зачэсаным рыжым чубам, як у казака, у новай гарадзкой тужурцы, у штанох на выпуск клёшам, і курыць навучыўся.

„Ані не перайначай“, пры першых словах гутаркі кінулася ў вочы Рыпіне. Бяз злосьці, без крыўды падумалася, як пра зусім чужога чалавека, з якім васьм сустрэлася сёньня, а заўтра разыйдзецца і больш ня сустрэнуцца ніколі, да самае сьмерці: „Цяпер-бы толькі і жыць. Людзям васьм шанцуе з дзецьмі... Усе дзеці як дзеці. Ці-ж цяпер ня жыць? Толькі-б і жыць“.

Падумала да канца сваю думку Рыпіна і пачула, як лягчэй неяк зрабілася, быццам, гэта думка мучыла яе праз цэлыя гады і толькі цяпер васьм набралася яна сьмеласьці выказаць самой сабе.

Першага-ж дня, як прыехаў, Савось знайшоў сабе хэўру і пайшоў выпіваць. Здаецца, гэтак ня любілі яго ў сяле, гэтак зьнявідзелі, а хэўра на выпіўку знайшлася.

Савось ішоў з хлопцамі па вуліцы, а насустрач сусед Каўпель з душком з роту, з такім, як сам.

— Прыехаў, янож — суседзе!.. Такі цягне на радзіму.

— Ды ня вельмі. А толькі што прыпыніцца ёсьць дзе.

— Ну, ну, не скажы... Цягне. Ды як-жа не цягнуцьме,— можна сказаць, дзе-ж пуп закопаны. А ў нас глядзі што дзеецца, суседзе. У людзей, можна сказаць, адбіраюць гэтую радзіму,— ціха ўжо п'яным і ня п'яным голасам даказаў Каўпель—кулакоў шукаюць, на людзей палююць... Каб у сылку ссылаць.

Слова за слова разгаманіліся хлопцы Савосевы з старымі. Нарэшце, Каўпель адарваўся ад Савося і да хлопцоў:

— Што-ж гэта вы, малі дзеж, ядры вашу палку!.. Можна сказаць, гоцьць прыехаў з-за сьвету дый не пачаставаліся. Гады ў рады бывае. А цяпер, можна сказаць, самы час папіць ды згуляць, усё адно ў калякіў ісьці...

— Па нас усё можна.

— Там не дадуць ужо, ого не дадуць. Гэта ня тое, што калі захацелася, дык узяў дый зрабіў, бо сам сабою... Калякіў на тое ён і калякіў, каб не даваць самаволі людзям. У шкоду ўжо ня выладзіцца—пад пугаю ў чарадзе будзеш.

— А мы ведаем, дзядзьма, пайшлі выпілі-б, ды няма дзе. Гарэлка тая горш за крамінну, на расхон у каперачы.

— Ведаем вас—на расхон, падміргнуў адным вокам Каўпель і сказаў:—А мы васьм, старыя маем... Таму што сьвята сьвяткуем. Калякіў той, што будзе, сьвяткуем,—строгасьць прабегла па жартах і Каўпель засьмяяўся.—Эх вы!.. Ды пойдзем ужо, калі прымуць мае старыя. А мо' вам са старымі ня вельмі?..

— Абы выпіць, дзядзька Каўпель... З кім хоч, хоць з чортам.

— Я вам пакажу—з чортам... Ну то пайшлі, маладзіцца будзем ад вас,—засьмяяўся Каўпель, ухавіў за рукавы хлопцоў, пацяг за сабою. Правеў гэтак колькі крокаў, пусьціў і ўжо ўсе кучаю—старыя і маладыя—пайшлі да Каўпеля.

Цэлы гэты дзень піў Савось, прыцягся да хаты пад поўнач. На другі дзень пахмяляўся. На трэці, калі зьбіралі сход пра колектыв, пайшоў з самага ранку зноў.



Савось стукнуў за сабою дзвярыма. Пад канец сходу грукнула вадка, засьвінеўшы разбітаю шыбай, і ў хату ўляцеў з чулак вялічынёю камень.

Перад самым сходам Савось зайшоў у хату. Ад яго моцна несла гарэлкаю.

Рыпіна, як у святая, завязвала новую белую хустку і, зачынуўшы, папыталася:

— На сход пойдзеш?

— А як-жа.

— Савоська, сыноч мой!—загаманіла неспадзявана для сябе просьбаю Рыпіна. Пакінь валлажыць... Хачу я хоць трохі захапіць лепшага жыцця... Запішамся ў каляктыў.

— Паглядзімо на сходзе.

Рыпіна не сказала больш ні слова, затуліла пачуцьці маўчанкаю, пайшла на сход.

Сход ужо пачаўся. Гаварыў прыезджы з раёну.

— .. Білі-білі буржуазію, але ня ўсю пабілі. А потым новая падрасла: нэпман у горадзе, кулак у вёсцы,—яны перашкаджаюць усім сродкамі пераможнаму будаўніцтву сацыялізма. А каб паспяхова будаваць яго, трэба біць, дабіваць, таварышы, рэшткі гэтае буржуазіі. Вось колгас, скажам,—не па душы ён кулаку. А кулака шмат наладзілася. Вось чаму мы скажам, дасюль не арганізавалі колгас,—кулацтва мяшала. І ўсюды гэтак, хоць-бы ў тых самых Кляпчаных, дзе мы сягоння ўжо арганізавалі колгас. Усюды кулакі праціваюць. А дзеля таго, каб правесці суцэльную калектывізацыю, як гаворыць наша партыя, трэба знішчыць кулацтва...

— Як знішчыць!—закрывалі ззаду галасы, і Рыпіна пазнала галасы Савосі і Каўпеля.

— Знішчыць як класу,—казаў раённы, абціраючы хустцінкаю ўпацелы лоб.—Бо бяз гэтага не правядзем суцэльнае калектывізацый вёскі. А кулаку дапамагае нэпман з гораду. Дасюль давалі ім спакойна жыць, але досыць!.. Трэба раскулачыць кулака ў вёсцы і яго саюзнікаў у горадзе. І чым хутчэй арганізуем колгасы, тым лепей... Тады можам сказаць: мы пабудавалі сацыялізм.

— Хто хоча выказацца—за ці супроць калякціву? падаў голас старшыня.

Адказам маўчанка,—каб муха праяццела, дык чуцно было-б.

— Галасую. Хто за калякціў у сяле?

Паднялося адна за адной некалькі рук.

— Хто супроць? Ніводнага. Будзем лічыць калякціў з беднякоў і сярэднякоў нашага сёла арганізаваным.

Тады зашыхавала маўклівая дасюль грамада людзей і ціхі гоман прайшоў паверху.

— Цяпер працягваем сьпіс індывідуальнікаў, якія падлягаюць раскулачванню і высілцы з раёну—зацьверджаны РЫК'ам.

Над грамадою зноў цішыня, насыцарожная, утоеная.

Старшыня пачаў чытаць, але з першымі-ж прозьвішчамі правалася цішыня крыкамі болю, крыўды, аслабленьня.

— Які я кулак... Хто гэта ўпісваў? Чаму нас не папыталі! За што паўпісвалі...

Прыезджы з раёну падняў руку, каб сьвішчыць буру галасоў і сказаць, мабыць, нешта. Яго ня ўзяў ніхто на ўвагу. А старшыня, ведаючы, што калі даць цяпер перапыніць сябе, дык сарвецца ўсё, узяў высокі крыклівы тон галасу і адбарабаніў увесь сьпіс.

— Бяз віны пастрадаем, мужчыны! Калі я стаў кулаком? Хто мяне зрабіў ім!

Грамада ўжо рухалася, крычала, вар'яцела. Да старшыні прылезла некалькі чалавек і сярод іх Рыпіна убачыла Каўпеля з Савосем. Каўпель падняў угару шапку і крычаў—прасіў слова. Старшыня застукнуў па сталі і кінуў галавою, што можна. Не дайшоўшы да самага стала, Каўпель закрываў дзікім голасам, якім, здавалася, ніколі ня крычаў. Касмылевата барада яго калацілася ад напружання.

— Кажуць разумныя людзі, што ёсьць гэта, у сьвяшчэнным пісаньні напісана... Калі народ пачне забываць бога, зьявіцца антыхрыст з пяцірогім зьмеем. Доўга будзе знішчаць ён народ, пакуль гаспод бог не пакіне цярэць і ня спусьціць на зямлю страшны суд. Глядзце...

Савось сунуў яму пачак сернікаў. Блізшыя напрыціхалі. Хто слухаў уважна, а хто схіліўся над сталом, на якім Каўпель раскладваў у вядомым яму парадку сернікі.

— Хто пісьменныя—чытайце, што гэта!

— Ле-ні-н... Ле-ні-н! Ле-ні-н!—крыкнулі галасы ад стала.

— Вось якое імя, людзі! А глядзце далей. Вось вам тыя самыя патнаціаць сернікаў, і складваем гэтак... Што выходзіць?

— Зьвязда з рагамі...

— Пяцірогі зьмеем выходзіць. Што імя, а што пяцірогі зьмеем—гэта адно. Настае згуба народу, людзі.

— Арыштаваць яго!—зароў прыезджы з раёну. Гэта контррэвалюцыя...

А грамада паразьбіралася ўжо на кучкі і чуваць быў Савосей крык:



...засьмяяўся Каўпель, ухаліў хлопцаў, пацяг за сабою...

— Няма ў нас кулакоў! Выдумалі кулака!.. Або ўсім у калякціў, або нікому!..

Старшыня пацяг за рукаў прыезджыга і сказаў:

— Хадзем у сельсавет... Пасядзімо гадзіну якую, пакурым, пакуль супакояцца, а тады прыдзем каічаць.

Пад вечар пры дапамозе і кіраваньні адзінага ў сяле камуністага, крамніка з коопэратыву, сабраўся сход беднаты. Сход быў ня ціхі, але ня доўгі, паспешны. Усё выказалі сваё абурэньне сьпісам індывідуальнікаў, у якім палова стаялі сярэднікі і адзін бядняк, тымчасам як сапраўдныя кулакі засталіся на баку.

— Хоць-бы той самы Каўпель... Рабочых наймае. Падатак большы за ўсіх плаціць. Малатарыя... Арфа... Сячкарыя... Зямлі колькі... Кошкі... Каровы.

— А яго ня ўпісалі.

— Бо ён з сельсаветам за панібрата.

Рыпіна-ж расказала пра ўсё сваё гора, што выцерпела на сваім жыцьці.

— Хутчэй-бы той калякціў. Хоць-бы я сьвет убачыла і людзей... І людзі мяне.

— Таварышы,—сказаў коопэратар, напішам у Райком партыі, што сход быў сарваны кулакамі, што ён ня быў падрыхтаваны, што група беднаты гэтых пытаньняў не абмяркоўвала, а таварыш з раёну выступаў няправільна.

— Праўда!.. Пішы!.. Вось гэта правільна... Ды Савось не забудзь упісаць у сьпіс... Падкулачніка гэтага... Разам з Каўпелем. Вось каго пависельваць трэба. Пішы.

У гэты момант у хату ўвайшоў Савось. Коопэратар паглядзеў на ўсіх і сказаў да яго:

— Тут сход з беднаты,—просім выйсьці з хаты.

— А я што—з буржуазіі?

Яму ў адказ крыкнула Рыпіна:

— Ідзі, арыштант. Чаго валачэшся сюды. Можа, што пуп закопаны каля гэтае няшчаснае мацеры... Дык адкапай сабе яго і езь, каб цябе мае вочы ня бачылі і вушы ня чулі! Голдзе пакутаваць за цябе.

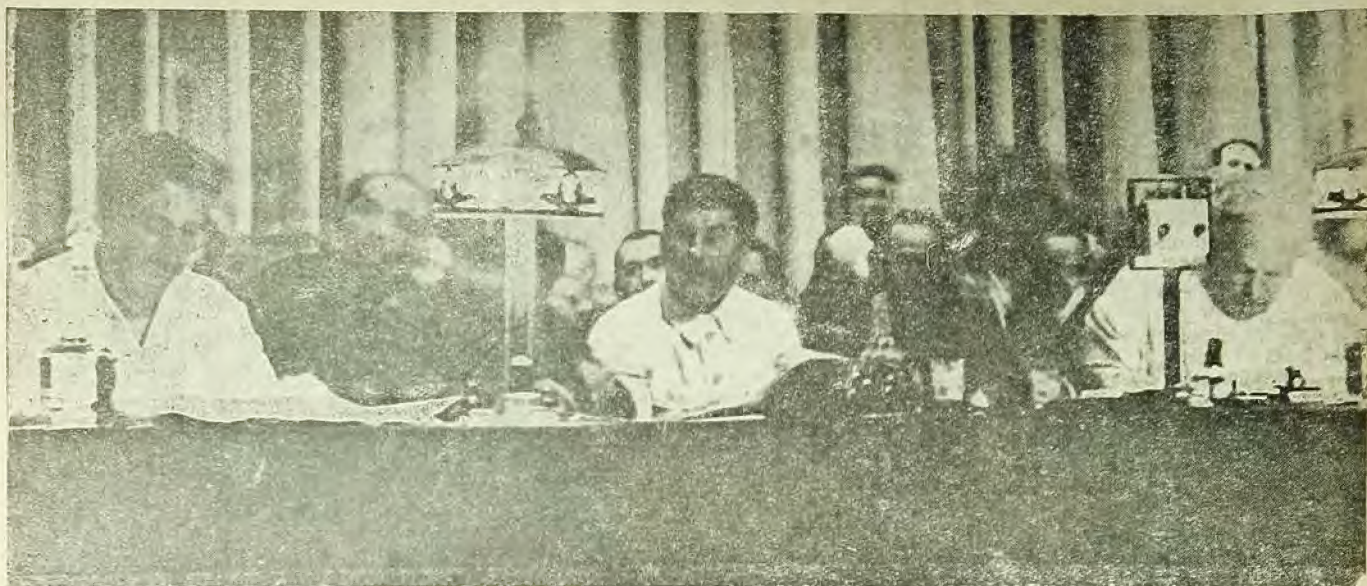
— Пайшоў падкулачнік!

Савось стукнуў за сабою дзьвярыма.

Пад канец ужо сходу грукнула вако, зазьвінеўшы разьбітаю шыбай, і ў хату ўляцелі з кулак вялічынёю камень.

Раней існаваў і яшчэ часамі існуе звычай закопваць, па народнаму кажучы, пупы.

Але з таго часу, як адкапаўся пуп Савосі, мусіць устаноўіцца звычай адкапваць, таксама па народнаму кажучы, пупы.



ПАД СЬЦЯГАМ ЛЕНІНА

(3 дакладу т. Сталіна на XVI зьездзе Ўсеп(б)

З часу XV зьезду прайшло 2 $\frac{1}{2}$ гады. Пэрыод часу—нізачны. А між тым за гэты час адбыліся сур'езныя зьмены ў жыцці народаў і дзяржаў. Калі ахарактарызаваць у двух словах перажыты пэрыод, яго магчыма назваць пэрыодам пераломным. Ён быў пераломным ня толькі для нас, для СССР, але і для капіталістычных старонак усяго сьвету. Але паміж гэтымі двума пераломамі існуе карэнная розьніца. У той час, калі для СССР пералом гэты азначаў паварот у бок новага, больш сур'езнага эканамічнага ўздыму, для капіталістычных старонак пералом азначаў паварот да эканамічнага заняпаду. У нас, у СССР, расьце ўздым сацыялістычнага будаўніцтва і ў прамысловасьці і ў сельскай гаспадарцы. У іх, у капіталістых, расьце крызіс эканомікі і ў прамысловасьці і ў сельскай гаспадарцы.

Такі малюнак сучаснага становішча ў двух словах. Успомніце становішча спраў у капіталістычных старонках два з паловай гады назад. Рост прамысловае вытворчасці і гандлю амаль ва ўсіх капіталістычных старонках. Рост вытворчасці сыравіны і харчоў амаль ва ўсіх аграрных старонках. Залаты бліск навокал ПАЗШ, як старонкі самага поўнакроўнага капіталізму. Пераможныя сьпывы аб «квітненьні». Нізкапаклоньніцтва перад доларам. Выслаўленьні ў гонар новай тэхнікі, у гонар капіталістычнай рацыяналізацыі. Абвешчаныя эры «аздараўленьня» капіталізму і вялікая моцнасьць капіталістычнай стабілізацыі. «Усеагульны» шум і гвалт наконт «нямінуцае гібелі» старонкі Саветаў, наконт «нямінучага краху» СССР.

У такім стане была справа учора. А які малюнак зараз? Зараз—эканамічны крызіс амаль ва ўсіх прамысловых старонках капіталізму. Зараз—сельскагаспадарчы крызіс ва ўсіх аграрных старонках. Замест «квітненьня»—згальненьне мас і колёсальны рост беспрацоўя. Замест уздыму сельскае гаспадаркі—разбурэньне мільённых мас сялянства. Разбурваюцца ілюзіі наконт усеагульнасьці капіталізму наогул, усеагульнасьці паўночна-амерыканскага капіталізму ў асаблівасьці. Усе слабею становяцца пераможныя песьні ў гонар долара і капіталістычнай рацыяналізацыі. Усе мацнее пэсымістычнае выцьцё наконт «намылак» капіталізму. А «ўсеагульны» шум аб «нямінуцай гібелі» СССР зьмяняецца «ўсеагульным» сыканьнем наконт неабходнасьці пакараць «гэтую старонку», якая адважваецца разьвіваць сваю эканоміку, калі навокал пануе заняпад.

Такі малюнак зараз. Атрымалася якраз так, як гаварылі большавікі гады два-тры назад.

Большавікі гаварылі, што рост тэхнікі ў капіталістычных старонках, рост вытворчых сіл і капіталістычнай рацыяналізацыі пры вялікай абмежаванасьці жыццёвага ўзроўню мільёных мас рабочых і сялян, павінны нямінуца прывесць да лютага эканамічнага крызісу. Буржуазны друк пасьмейваўся з «арыгінальнага прароцтва» большавікоў. Правыя ўхілістыя адмежаваліся ад большавіцкага праміну, замянілі марксыцкі аналіз лі-

бэральнай балбатнёй аб «арганізаваным капіталізьме». А што атрымалася на справе? Атрымалася так, як гаварылі большавікі.

Такія факты. Паройдем да ўнутранага становішча СССР. У процілегласьць капіталістычным старонкам, дзе пануе зараз эканамічны крызіс і расьце беспрацоўе, унутранае становішча нашай старонкі прадстаўляе малюнак узростаючага ўздыму народнае гаспадаркі і хуткага скарачэньня беспрацоўя. Вырасла і паскорыла тэмпы свайго разьвіцьця буйная прамысловасьць. Узмацнілася цяжкая прамысловасьць. Сацыялістычны сектар прамысловасьці рухаецца ўперад. Вырасла новая сіла ў сельскай гаспадарцы—саўгасы і колгасы. Калі два гады назад мы мелі крызіс збожжавы вытворчасці і ў хлебагатуўчай справе абаніраліся галоўным чынам на індывідуальную гаспадарку, дык зараз цэнтр цяжару перамясціўся на колгасы і саўгасы, а збожжавы крызіс можна лічыць у асноўным вырашаным. Асноўныя масы сялянства канчаткова павярнулі ў бок колгасаў. Супраціўленьне кулацтва албіта. Унутранае становішча СССР яшчэ больш замацавалася. Такі агульны малюнак унутранага становішча СССР у даны момант.

Разгледзім канкрэтныя даныя. Калі ў 1926-27 г. г. зні да XV зьезду партыі прадукцыя ўсяе сельскае гаспадаркі ў даваенных рублех дасягала 12.370 млн. р., г.зн. 106,6% ад даваеннага ўзроўню, то ў бягучым 1929-30 г., мяркуючы па ходу разьвіцьця сельскае гаспадаркі, мы будзем мець ня менш 113—114% ад даваеннага ўзроўню. У наяўнасьці няўхільны, хача і параўнальна павольны рост, прадукцыі сельскае гаспадаркі ўцалку. Па ўсёй прамысловасьці, як дробнай так і буйнай, улічваючы мукамольную прамысловасьць, мы будзем мець у 1929-30 г. ня менш 180% ад даваеннага ўзроўню. У наяўнасьці нябывала хуткі рост прадукцыі прамысловасьці ўцалку.

Грузабарот на ўсёй чыгуначнай сетцы ў бягучым годзе, па водле ўсіх даных, мы будзем мець ня менш 193% ад даваеннага ўзроўню. Што да новага чыгуначнага будаўніцтва, мы будзем мець, лічачы з 1927-1928 г., павялічэньне чыгуначнае сеткі з 76 тыс. кілёметраў да 80 тысяч кілёметр., што складае 136,7% ад даваеннага ўзроўню.

Гандлёва-пасярэдніцкі абарот у краіне ў бягучым 1929-30 г. будзе падвоены ў параўнаньні з 1926-27 г. і будзе складаць 202%. Зноўныя балянсы ўсіх нашых крэдытных устаноў з 1 кастрычніка 1927 г. і да 1 кастрычніка 1929 году падвоіліся і складаюць 201,1%.

Зводны дзяржаўны бюджэт таксама падвоіўся: у 1929-30 г. ён роўны 204,4% бюджэту 1926-27 г. (12.605 млн. руб.).

Абарот па замежным гандлі ў 1929-30 г., па водле ўсіх даных, будзе ня менш 80% ад даваеннага ўзроўню.

Колькасьць асоб наймае працы ў нашай краіне ў 1929-30 г. будзе ня менш 13.128.000 чалавек. Колькасьць беспрацоўных

скарацілася параўнальна з мінулым годам больш як на 700.000 чалавек, ці інакш кажучы, больш як на 42%.

Рост народнае гаспадаркі ідзе ў нас нестыійна, а ў пэўным кірунку, а іменна ў кірунку індустрыялізацыі, пад знакам індустрыялізацыі, пад знакам росту адноснае вагі індустрыі ў агульнай сыстэме народнай гаспадаркі, пад знакам ператварэння нашай краіны з аграрнае ў індустрыяльную.

Разьвіццё нашай народнае гаспадаркі ідзе па шляху індустрыялізацыі. Характарна рыса нашае індустрыялізацыі заключаецца ў тым, што яна ёсць індустрыялізацыя сацыялістычная, індустрыялізацыя, якая забяспечвае перамогу абагуленага сэктару прамысловасці над сэктарам прыватна-гаспадарчым, над сэктарам дробнагаспадарчым і капіталістычным. Вось некаторыя даныя аб росте капіталіных укладанняў і агуловае прадукцыі па сэктарох:

Рост капіталіных укладанняў у прамысловасць па сэктарох мы маем наступны: абагулены сэктар: у 1926-27 г.—1.270 млн. руб.; у 1929-30 г.—4.275 млн. руб. Прыватна-гаспадарчы і капіталістычны сэктар: у 1926-27 г.—63 млн. руб.; а ў 1929-30 г.—51 млн. руб. Агуловае прадукцыі па сэктарох: абагулены сэктар: у 1926-27 г.—11.999 м.р., а ў 1929-30 г.—24.740 млн. руб. Прыватна-гаспадарчы і капіталістычны сэктар: у 1926-27 г.—4.043 млн. руб., а ў 1929-30 г.—3.310 млн. руб. Адноснае вага абагуленага сэктару ў прадукцыі буйнае прамысловасці краіны: у 1926-27 г.—97,7%, а ў 1929-30 г.—99,3%. Адноснае вага прыватна-гаспадарчага сэктару ў прадукцыі буйнае прамысловасці краіны: у 1926-27 г.—2,3%, а ў 1928-30 г.—0,7%. Некаторыя таварышы скэтычна глядзяць на лезунг „Пяцігодку за чатыры гады“. Яшчэ зусім нядаўна некаторая частка таварышоў глядзела на нашу пяцігодку, зацверджаную V зездам Саветаў, як на фантастыку. А што мы маем на справе, калі разглядаць пяцігодку з пункту гледжання яе ажыццяўлення за першыя два гады?

Аб чым гаворыць нам праверка выканання пяцігодкі ў яе оптымальных варыянце? Яна гаворыць ня толькі аб тым, што мы можам выканаць пяцігодку за чатыры гады. Яна гаворыць яшчэ і аб тым, што мы можам яе выканаць па пэўнай шэрагу галін прамысловасці за тры і нават за два з паловай гады. Гэта можа здавацца скэптыкам з опартуністычнага лагера няверагодным. Але гэта—факт, спрачацца за які было-б вельмі глупа і сьмешна.

Калі вылучыць з сельскае гаспадаркі ўцалку асноўныя яе галіны, як, напр., збожжавую гаспадарку, жывёлагадоўлю і тэхнічныя культуры, дык становіцца спраўна маюцца ў наступным выглядзе: засеўныя плошчы збожжавых культур у бягучым 1929-30 г., паводле ўсіх даных—105,1% даваеннага ўзроўню. Агуловае прадукцыі збожжавых культур будзе роўнай 110% даваеннае нормы.

Па галіне таварнай прадукцыі збожжавых культур мы далёка яшчэ не дасягнулі даваеннай нормы і будзем адставаша ад яе ў гэтым годзе процантаў на 25. У гэтым—аснова нашых хлебных цяжкасцяў, якія асабліва абвастрыліся ў 1928 годзе. У гэтым-жа—аснова збожжавых праблемы.

Такі самы прыблізна малюнак адчыняецца, але з больш трывожнымі паказнікамі, і ў галіне жывёлагадоўлі.

Іншы малюнак дае нам разьвіццё тэхнічных культур, якія даюць нам сыравіну для прамысловасці. Плошча засеў тэхнічных культур у 1930 г. будзе роўнай: па бабоўне 217% ад даваеннага ўзроўню, па лёну—125%, па алейных культурах яна менш як 260% ад даваеннага ўзроўню.

Перад намі, такім чынам, стаць наступныя праблемы сельскае гаспадаркі:

1) праблема ўмацавання становішча тэхнічных культур шляхам забяспечвання адпаведных раёнаў дастатковай колькасцю хлебных прадуктаў;

2) праблема ўздыму жывёлагадоўлі і вырашэнне мясновага пытання шляхам забяспечвання адпаведным раёнам дастатковай колькасці танных збожжавых прадуктаў і кармоў;

3) праблема канчатковага вырашэння пытання аб збожжавай гаспадарцы, як галоўнага пытання сельскае гаспадаркі ў даны момант. Выходзіць, што збожжавая праблема зьяўляецца асноўным звязном у сыстэме сельскае гаспадаркі і ключам да разьвязвання ўсіх іншых праблем апошняе.

Выходзіць, што вырашэнне збожжавай праблемы зьяўляецца першай па чарзе задачай у шэрагу іншых праблем сельскай гаспадаркі. Ці магчыма вырашэнне ўсіх гэтых задач на базе дробнае індывідуальна-сялянскае гаспадаркі? Не, не магчыма.

Застаецца адзіны шлях, шлях узбуйнення сельскай гаспадаркі, шлях утварэння буйных гаспадарак, узброеных сучаснай тэхнікай. Адсюль задача ўтварэння саўгасаў і аб'яднання дробных сялянскіх гаспадарак у буйныя калектыўныя гаспадаркі, як адзіны шлях вырашэння праблемы сельскае гаспадаркі ўвогуле, збожжавай праблемы асабліва. На гэты шлях стала партыя.

Мерапрыемствы ЦК у гэтым пытанні праходзяць па трох лініях: па лініі арганізацыі і фінансавання саўгасаў, па лініі арганізацыі і фінансавання колгасаў, і нарэшце па лініі арга-

нізацыі будаўніцтва трактараў і сельскагаспадарчых машын і забяспечвання імі вёскі праз машына-трактарныя станцыі, праз трактарныя колены і г. д.

Якія-ж вынікі гэтых мерапрыемстваў?

Засеўная плошча Зернятрэсту ў 1928-29 г. складала 150 тыс. га, а ў 1929-30 г. 1.060 тысяч га, у 1930-31 годзе будзе складаць 4.500 тысяч га, у 1931-32 г. 9.000 га, у 1932-33 г.—14.000 тыс. га.

Засеўная плошча Саўгасэнтру: у 1928-29 годзе—430 тыс. га, у 1929-30 г.—860 тыс. га, у 1930-31 г.—1.800 тыс. га, у 1931-32 г.—2.000 тыс. га і ў 1932-33 г.—2.500 тыс. га.

Засеўная плошча Украсаўгасаб'яднання: у 1927-28 годзе—170 тыс. га, у 1929-30 г.—280 тыс. га, у 1930-31 г.—500 тыс. га, а ў 1932-33 г. складзе 720 тыс. га.

Засеўная плошча Саюзпукру: (па збожжы): у 1928-29 г.—780 тыс. га, а ў 1929-30 г.—820 тыс. га, у 1930-31 г. 860 тыс. га, у 1931-32 г.—980 тыс. га і ў 1932-33 г.—990 тыс. га.

Па-першае, гэта азначае, што толькі Зернятрэст будзе мець да канца пяцігодкі столькі засеўнай плошчы, колькі мае зараз уся Аргентына.

Па-другое, гэта азначае, што ўсе саўгасы, разам узятых, будуць мець да канца пяцігодкі на 1 мільён га больш, як зараз мае ўся Канада.

У 1931-32 г. мы павінны былі атрымаць ад новых саўгасаў ня менш 100 млн. пудоў таварнага збожжа. На справе-ж выходзіць, што мы будзем мець ад адных толькі новых саўгасаў звыш 200 млн. пудоў. Атрымліваецца перавышэнне праграмы больш як у два разы.

Паводле пяцігадовага пляну мы навіны былі мець агуловай прадукцыі збожжавых па саўгасах да канца пяцігодкі 54,3 млн. цэнтнераў. А на справе мы маем агуловай прадукцыі збожжавых ад саўгасаў ужо ў гэтым годзе 28,2 млн. цэнтнераў, а ў будучым годзе мы будзем мець 71,7 цэнтнераў. Гэта азначае, што па агуловай прадукцыі збожжавых мы выконваем і перавыконваем пяцігодку за 3 гады.

Пяцігодка за 3 гады.

Няхай лапочуць зараз буржуазныя лісакі і іх правапартуністычныя падгалоскі, што нельга выканаць і перавыканаць пяцігодку саўгаснага будаўніцтва за 3 гады.

Што да колгаснага будаўніцтва, то тут мы маем яшчэ больш здавальняючы малюнак. Засеўная плошча колгасаў складала ў 1927 г.—0,8 млн. га, у 1928 г.—1,4 млн. га, 1929 г.—4,3 млн. га, у 1930 г.—ня менш 36 млн. га, лічачы яравы і азімавы клін.

Гэта азначае, па-першае, што за 3 гады колгасная засеўная плошча вырасла больш як у 40 разоў. (Апледысменты). Гэта азначае, па-другое, што ў нашых колгасаў столькі засеўнай плошчы, колькі ў Францыі і Італіі разам узятых. (Апледысменты).

Аб чым гавораць гэтыя лічбы?

Яны гавораць перш за ўсё аб тым, што агуловае прадукцыі збожжавых у колгатах вырасла за тры гады больш як у 50 разоў, а таварная—больш як у 40 разоў.

Мы маем магчымасць атрымаць у гэтым годзе ад колгасаў больш паловы ўсёй таварнай прадукцыі збожжа ў краіне.

Лёсам сельскае гаспадаркі і яго асноўнымі праблемамі ніколі ня будуць кіраваць індывідуальныя сялянскія гаспадаркі, а колгасы і саўгасы.

Процэс ліквідацыі кулацтва як класу ідзе ў нас хуткім тэмпам уперад. У краіне ўжо адбыліся такія эканамічныя зрухі, якія даюць падставы сцвярджаць, што мы здолелі павярнуць вёску на новы шлях, на шлях калектывізацыі, забяспечваючы гэтым самым паспяховае будаўніцтва сацыялізму ня толькі ў горадзе, але і ў вёсцы.

Мы перавыканалі пяцігодную праграму колгаснага будаўніцтва за 2 гады больш як у 1½ разы. Пяцігодка—за 2 гады.

Ці магчыма з пэспехамі змагацца з класавым ворагам, не змагаючыся адначасова з ухіламі ў нашай партыі, не перамагаючы гэтых ухілаў? Не, немагчыма. Нельга, бо немагчыма разгарнуць сапраўднае змаганне з класавымі ворагамі, маючы ў тыле іх адбіццё ў партыі, пакідаючы ў тыле людзей, якія ня вераць у нашу справу і ўсякімі спосабамі імкнучыся затрымаць наш рух уперад. Адсюль няпрымірлівае змаганне з ухіламі ад ленинскай лініі, як чарговая задача партыі.

Чаму правы ўхіль зьяўляецца зараз галоўнай небяспечкай у партыі? Таму, што ён адбівае кулацкую небяспечку, а кулацкая небяспечка ў сучасны момант, у момант разгорнутага наступлення і выкарчоўвання карэнняў капіталізму, зьяўляецца галоўнай небяспечкай у краіне.

У чым сутнасць трацкізму?

Сутнасць трацкізму—у адмаўленьні магчымасцяй пабудовы сацыялізму ў СССР сіламі рабочае класу і сялянства нашай странкі. Капітуляніцтва як змест, „левыя“ словы і „рэвалюцыйна“-авантюрніцкія замашкі як форма, якая прыкрывае і рэжыме капітулянтскі змест,—вось сутнасць трацкізму.

А што з сябе прадстаўляюць „левыя“ загібы, якія маюць месца ў партыі ў галіне колгаснага руху? Яны зьяўляюцца

некаторай, праўда, несвядомай спробай адрадзіць у нас традыцый трацізму на практыцы, адрадзіць трацісцкія адносіны да сярэдняга сялянства. Яны зьяўляюцца вынікам тае памылкі ў політыцы, якую Ленін называе „пераадміністраваннем“. Гэта азначае, што некаторыя нашы таварышы, захопленыя поспехамі колгаснага руху, сталі падыходзіць да праблемы колгаснага будаўніцтва не як будаўнікі, а як адміністратары пераважна, дапусціўшы ў выніку гэтага рад грубых памылак.

Некалькі інакш стаіць справа з пытаннем аб правым опор-тунізме, на чале якога стаялі ці стаяць т. т. Бухарын, Рыкаў і Томскі.

Бяда гэтых прыхільных ухільных заключаецца ў тым, што, пры-знаючы формальна магчымасць пабудовы сацыялізму ў адной краіне, яны ня хочуць прызнаваць тых шляхоў і сродкаў змаганьня, без якіх нельга пабудаваць сацыялізм. Яны ня хочуць прызнаваць, што ўсмернае развіццё індустрыі зьяўляецца ключом ра-арганізацыі ўсяе народнае гаспадаркі на пачатках сацыялізму. Яны ня хочуць прызнаваць непрамірлівага класавага змаганьня з капіталістычнымі элементамі і разгорнутага наступлення сацыялізму на капіталізм. Яны не разумеюць, што ўсе гэтыя шляхі і сродкі зьяўляюцца тэй састэмай мерапрыемстваў, без якіх немагчыма ўтрыманьне дыктатуры пролетарыяту і пабудова сацыялізму ў нашай краіне. Яны думаюць, што сацыялізм можна пабудаваць цішжом, самацёкам, без класавага змаганьня, без наступлення на капіталістычныя элементы. Яны думаюць, што капіталістычныя элементы самі па сабе няпрыкметна адмаруць або ўрастуць у сацыялізм. А дзеля таго, што такіх цудаў у гісторыі ня бывае, дык атрымоўваецца, што правыя ўхільныя скатваюцца на справе на пункт гледжаньня адмаў-леньня магчымасці пабудовы сацыялізму ў нашай краіне. Правыя ўхільныя на справе спаўзаюць на пункт гледжаньня адмаўленьня магчымасці ўцягненьня асноўных мас сялянства ў справу пабудовы сацыялізму. Гэтым уласна і тлумачыцца той факт, што свае „бойкі пёўняў“ з трацісцкімі правыя ўхільныя звычайна заканчваюць перамовай з трацісцкімі наконт блёку з імі.

Ня можа быць сумненняў, што перамога правага ўхільна ў нашай партыі азначала-б поўнае разброеньне рабочай класы, узброеньне капіталістычных элементаў у вёсцы і нарастаньне шчысаў на рэстаўрацыю капіталізму ў СССР. Есь чаму партыя палічыла неабходным павесіць рашучае і няпрымірлівае зма-ганьне з правым ухілам. Задача заключаецца ў тым, каб пра-цываць і надалей няпрымірлівае змаганьне з тымі прымірэн-чымі элементамі ў партыі, якія не разумеюць, або робяць выгляд нібыта не разумеюць неабходнасьці рашучага змаганьня на два фронты.

Малюнак змаганьня з ухілам ў партыі будзе няпоўны, калі мы не адзначым ухільна ў нацыянальным пытаньні, якія ёсьць у партыі.

Гэтыя ўхілы не настолькі прыкметны і напорысты, як „левы“ ці правы ўхіль. Іх магчыма назваць паўзучымі ўхіламі. Але гэта яшчэ не азначае, што іх няма. Не, яны ёсьць і, галоўнае, растуць. У гэтым ня можа быць ніякага сумнення.

У чым сутнасьць ухільна да вялікадзяржаўнага шовінізму ў нашых сучасных умовах?

Сутнасьць ухільна да вялікадзяржаўнага шовінізму заключаецца ў імкненьні абыйсьці нацыянальную розніцу мовы, культуры, быту; у імкненьні падрыхтаваць ліквідацыю нацыянальных рэспублік і краёў; у імкненьні падарваць прынцыпы нацыя-нальнага роўнапраўя і пасьлабіць політыку партыі па нацыя-налізацыі апарату, нацыяналізацыі друку, школы і іншых дзяр-жаўных і грамадзкіх арганізацый. Ухільныя гэтага тыпу выхо-дзяць пры гэтым з таго, што калі пры перамоце сацыялізму нацыі павінны зьліцца ў адну, а іх нацыянальныя мовы павінны ператварыцца ў адзіную агульную мову, дык ужо надышоў час, каб ліквідаваць нацыянальныя адрозьненні і адмовіцца ад політыкі падтрымоўваньня нацыянальнай культуры раней пры-гнечаных народаў.

Так стаіць справа з ухілам да вялікадзяржаўнага шовінізму.

Нятрудна зразумець, што гэты ўхіль адбівае імкненьні аджы-ваючых класаў панававаць раней нацыі вялікарускай вярнуць сабе страчаныя прывілеі.

Адсюль небясьпека вялікарускага шовінізму, як галоўнага небясьпека ў партыі ў галіне нацыянальнага пытаньня.

Ухіль да мясцовага нацыяналізму адбівае незадавальненьне ад-жываючых класаў раней прыгнечаных нацый, рэжымам дыкта-туры пролетарыяту, іх імкненьне адасобіцца ў сваю нацыя-нальную дзяржаву і ўстанавіць там сваё класовае панававаньне. Небясьпека гэтага ўхільна заключаецца ў тым, што ён культывуе буржуазны нацыяналізм, пасьлабляе адзінства працоўных народаў СССР і грае на руку інтэрвенцыяністам.

Такая сутнасьць ухільна да мясцовага нацыяналізму. Задача партыі заключаецца ў тым, каб весці рашучае змаганьне з гэтым ухілам і забясьпечыць умовы, неабходныя для інтэрна-цыянальнага выхаваньня працоўных мас народаў СССР.

Так стаіць справа з ухіламі ў нашай партыі. З „левым“ і правым ухіламі ў галіне агульнае політыкі, з ухіламі ў галіне нацыянальнага пытаньня.

Такое наша ўнутранае становішча.

Зараз, калі партыя выйшла пераможцам у змаганьні за генэ-ральную лінію, калі Ленінская лінія нашай партыі перамагае па ўсяму фронту, шмат хто думае забыцца на тыя цяжкасьці, якія стваралі нам у нашай працы ўсе і ўсякія ўхільныя.

Больш таго, некаторыя абыватальскі настроеныя таварышы да гэтага часу яшчэ ня думаюць, што можна было-б абый-сьціся без змаганьня з ухіламі. Няма чаго гаварыць, што гэтыя таварышы зрабілі глыбокую памылку. Ня можа быць сум-нення, што, ня стрымаўшы ўхільных і не разьбіўшы іх у адкрытай бойцы, мы не змаглі-б дабіцца тых поспехаў, якімі спраддліва ганарыцца наша партыя.

Чаму абавязана партыя гэтым сваім рашучым дасягненьням?

Яна абавязана гэтым дасягненьнем тэй акалічнасьці, што ў сваім змаганьні з ухіламі яна заўсёды вяла прынцыповую полі-тыку, ніколі не апускаючыся да закулісных камбінацый і дыплёматычнага гешэфтмахерства.

Які агульны вывад?

Мы мелі за мінулы пэрыод рад рашучых поспехаў на фронтах сацыялістычнага будаўніцтва. Мы мелі гэтыя поспехі таму, што змаглі трымаць высокую вялікі сьцяг Леніна.

Калі хочам перамагчы, мы павінны і надалей трымаць вялікі сьцяг Леніна высока, абараняючы яго чыстату і незаплямле-насьць.

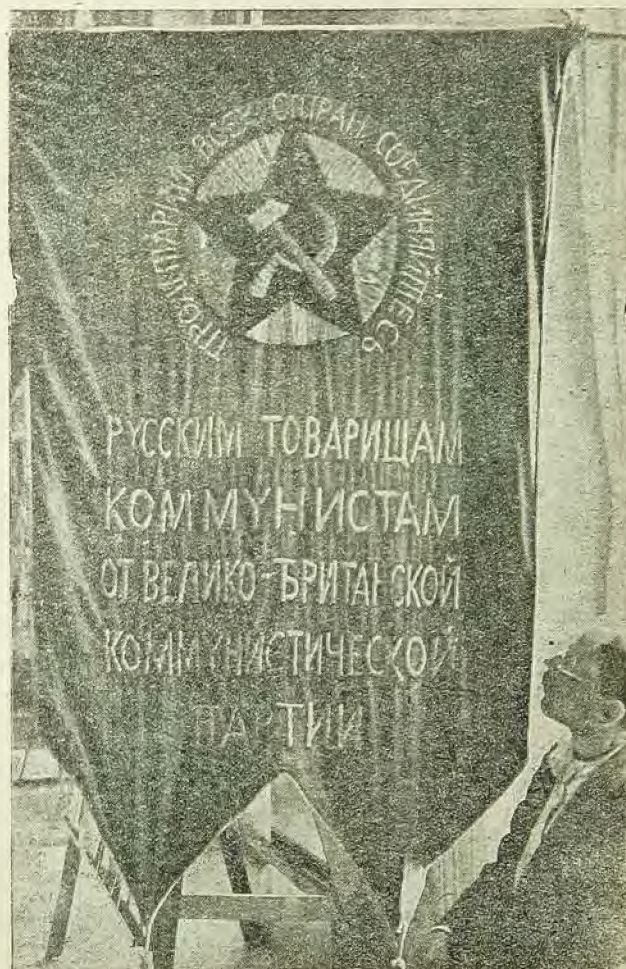
Такі агульны вывад.

З сьцягам Леніна перамаглі мы ў бойках за Кастрычніцкую рэвалюцыю.

З сьцягам Леніна дабіліся мы рашучых поспехаў у зма-ганьні за перамогу сацыялістычнага будаўніцтва.

З гэтым-жа сьцягам пераможам у пролетарскай рэвалюцыі ва ўсім сьвеце.

Няхай жыве ЛЕНІНІЗМ.



Падарунак Вяліка-Брытанскай Комуністычнай Партыі рускім камуністам.

ਚਨਾਈ ਪਾਰਟੀ



ФОТО ФРЯДМАН



Нарис ДЗІМЕНШТЕЙНА

Фото УЛ. СЕМЯНЯКІ

Наша Збірка

моладзі, вогнішча, у якім выпрацоўваецца новы чалавек, вось чаму мы павінны як мага дапамагаць працэсу стварэння новага чалавека.

Дом на Кастрычнікавай вуліцы, нумар 18, належыць 3 ЖАКТу. Войдзем у гэта памяшканне, што складаецца з пяціх даволі прасторных пакояў, дзе на працягу дня збіраецца каля шасцідзiesiąці дзетак рабочых і служачых, якія жывуць у гэтым ЖАКТ-е. У першым пакоі, прызначаным для заняткоў музыкі, дзяжурны хлопчук пільнуе парадак. У другім пакоі дзеці вучацца малюванню, ручной працы, скульптуры, далей—два прасторныя

пакоі займае дзіцячая сталовка і, нарэшце, апошні—пяты пакой, прызначаны для самае малодшае групы, для дзяцей, якія ўмеюць яшчэ толькі поўзаць.

Шмат намаганняў давалася пакласці праўленню і актыву ЖАКТу № 3, вялікае яму прыйшлося правесці змаганне, каб адваяваць жылёвую плошчу пад гэты дзіцячы прытулак, каб арганізаваць у сябе сваімі ўласнымі сіламі калектыўнае выхаванне ў камуністычным кірунку дзяцей сваіх рабочых-кватарантаў. Нарэшце дайшлі да свайго. Цяпер бацькі і маткі, якія жывуць у доме № 18 па Кастрычнікавай вуліцы, могуць спакойна выходзіць раніцою на работу—на фабрыкі, на заводы, ва ўстановы. Іх дзеці ня толькі не застаюцца бяз

ПРАЗ індустрыялізацыю савецкае краіны, праз калектывізацыю нашай тэхнічна і культурна адсталася сельскае гаспадаркі, ня глядзячы на цяжкасці, мы цвёрдымі крокамі ідзем да новых сацыялістычных форм жыцця, мы цвёрдымі крокамі ідзем да сацыялізму.

Але будаўніцтва сацыялізму вымагае новых людзей, працаўнікоў. Людзей, якія мысляць па-сацыялістычнаму, якія працуюць іншымі тэмпамі, іншымі метадамі.

І гэтыя новыя кадры людзей паступова, хоць і з вялікімі цяжкасцямі, ствараюцца пад уплывам гэтага новага жыцця; кадры гэтыя перапрацоўваюцца ў тэй-жа меры, у якой перапрацоўваецца і само наша жыццё.

Змяняецца паступова старая тэхнічная інтэлігенцыя, праўдзівей—яе лепшая частка. Яна дапаможа ведаў да справы сацыялістычнага будаўніцтва, яна дапамагае будаваць сацыялізм. З другога боку рабочыя класа вылучае з сваіх шэрагаў новых працаўнікоў, якія вучацца кіраваць краінай, якія кіруюць будаўніцтвам і якія самі будуць новае сацыялістычнае жыццё.

Але гэтага ўсяго мала. Нам ужо цяпер трэба падбаць аб тым, каб сваячасова падрыхтаваць новыя кадры камуністычнае моладзі—кадры, якія і дабудуюць тую будоўлю новага сьвету, якую так пасляхова, але яшчэ толькі на-чорна ўзніклі мы.

Вось чаму работа па камуністычным выхаванні дзяцей працоўных павінна стаяць на першым месцы. Вось чаму мы з такой любоўю, з такой увагай павінны адносіцца да ўсялякае справы калектывнага выхавання, маладога пакалення, якое цяпер узрастае, вось чаму мы павінны вітань арганізацыю кожнага новага вогнішча камуністычнага выхавання на ашэ

догляду, але і навучацца таму-сяму добраму, карыснаму, патрэбнаму, убіраць у сябе калектывныя навычкі, з малых год будучы праявы камуністычным духам.

— Дык ты сябра Мопру?—пытася мы ў аднаго з дзяцей.

— Так, сябра Мопру!—горда адказвае нам той.

І сур'ёзна, зусім, стала так,—нібы дарослы, дадае:

— Мы збіраем грошы, якія дапамагаюць дзецям рабочых за мяжою прахарчавання тымчасам, як і бацькі і маткі будуць сядзець у буржуазных вастрогах.

А другі бутуз тлумачыць:

— Цётка Капланіха, якая страляла ў нашага Леніна—ня наша цётка: яна злая, яна за буржуяў.

Так растуць, так выходзяць нашы дзеткі,—тыя дзеткі, якім суджана канчаткова дабудаваць сацыялізм, якім накіраваны жыццё ў час сацыялізму.

Добрая, вялікая справа робіцца ў доме № 18 па Кастрычнікавай вуліцы.



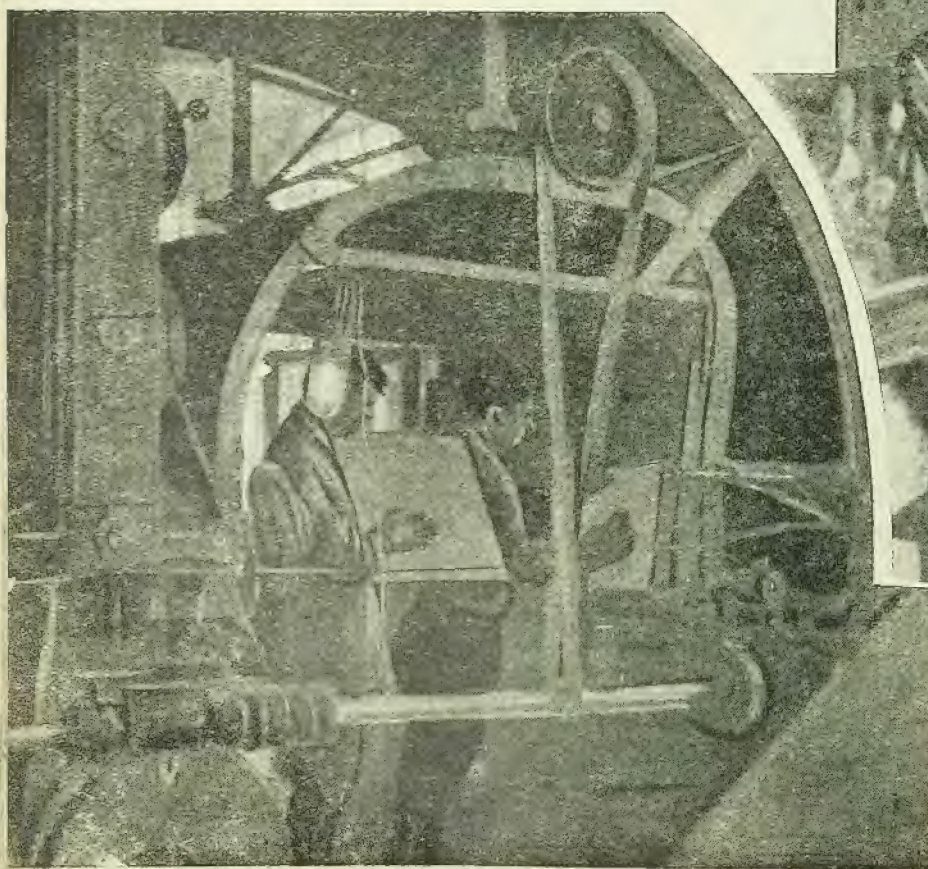
Наша зъмена за працай

ПРОЛЕТА

ГЭТА адна з шматлікіх пакрыць усю Савецкай вытворчасці, нібы дэманструючы, здымае старых рабочых і цы трансмісій, вы іх ня з шківы. Тое, што на старой дзін 20 работніц, вырабляе процэсы работы механізацыі працоўны дзень.



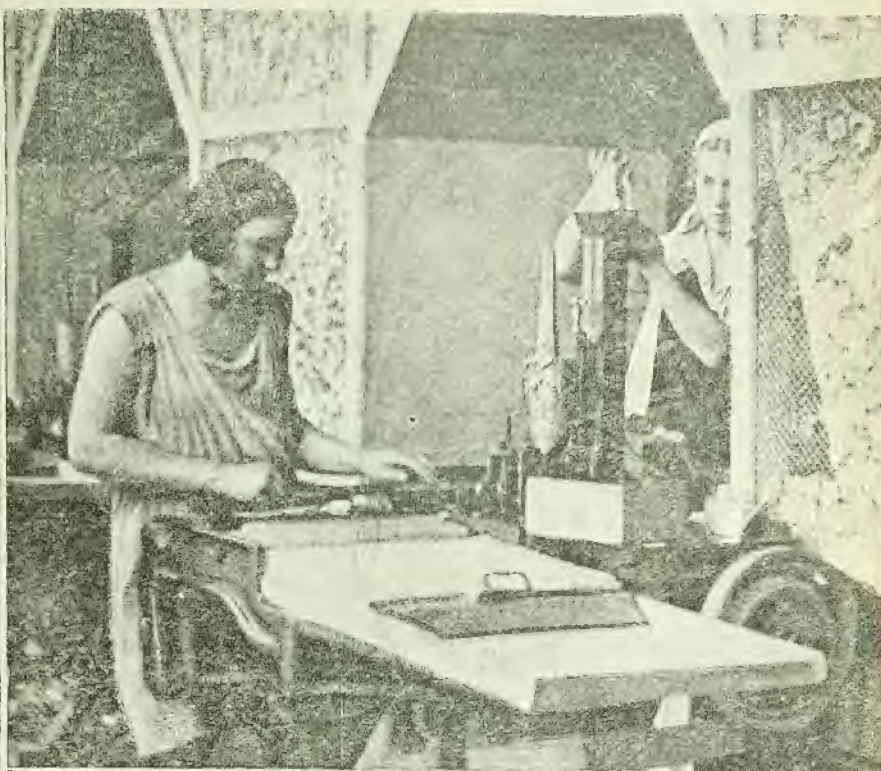
НА ЗДЫМКАХ: Зверху — коначь калоду ў расьпіло-
вачны цэх. Агульны выгляд электра-
станцыі-фабрыкі. Загатоўка каробкаў. Унізе: макальна-сушіль-
ная машына. Рэзка калодаў на адпаведныя памеры. Варстаты,
якія вырабляюць каробкі і канваэйер.



ЛТАРСКАЯ ПЕРАМОГА

новых магнутных фабрык, якія за пяцігодку павялічыліся ў Беларусі. Прыгожыя, новыя металічныя шасціярныя выцягнутыя доўгай істужкай на фабрычных карпусах ігуны тэм і рэальнасьць нашай пяцігодкі. Асабліва шасьць работы новай фабрыкі. Ня шукайце на фабры-
оддзеле, бо яны ўнізе, у праходах. Там валы, пасы, Чырвоная Бярэзіна* ў Нова-Барысаве робяць за 8 га-
на новай ф-цы адна машына. Тэхніка паўсюды. Усе
і дало магчымасьць перавесці фабрыку на 7-гадзін-

Шхэ шапоча з лязом нажа белы, добра прапараны чурбак. Гэта ён пачынае свой падарож дзя таго, каб прайшоўшы ўсе этапы даць урэшце патрэбную нам сярнічку. 15.000 каробкаў сярнічак у гадзіну можа даць фабрыка. Абавязак рабочых пры ўдарніцтве і соцыялістычным спаборніцтве даць гэтую норму. Поруч з фабрыкай высока ўзняліся карпусы электрастанцыі, якая забяспечвае таннай электраэнергіяй Брэсткую фабрыку, але і іншыя Нова-Брысавускія прадпрыемствы і рабочыя пасёлкі.



ТАНУ-ТУВА



ВЫЗВАЛЕНІ ад падвойнага ўціску расейскага і кітайскага імператараў, тувінскі народ з вялікай энэргіяй узяўся за будаўніцтва свайго нацыянальнага і дзяржаўнага жыцця.

памог ім скінуць ярмо сваіх і чужых прыгнятальнікаў. Ня лёгка ім гэта далася. Народ, які яшчэ і дагэтуль ня вылез з феўдальных, родавых (хошунскіх) узаемаадносін, з вялікімі цяжкасцямі выходзіў на вольны шлях самастойнага дзяржаўнага існавання.

Пры дапамозе савецкіх дарадцаў тувінцы ідуць ад поспеху да новых поспехаў у справе політычнага і эканамічнага ўзмацнення дзяржавы, а таксама і культурнага адраджэння свайго народу.



На здымку зверху ўніз:

1) жанчыны—члены хошунскага савету, 2) Старшыня Савету Міністраў ТНР — Камчыгал (зьлева) і Старшыня малаго курулдана — Дондук, 3) Пасаджэнніе хошунскага савету і 4) Ламы на пасаджэнні хошунскага савету.

Стварыўшы Народную рэспубліку, тувінцы ўгэзвалі „апататы“ сваіх уласных эксплуатаўраў і такім чынам атрымалі мажлівасць прыцягнуць шырокія народныя масы да ўдзелу ў кіраўніцтве дзяржавай. лепшым прыцедам сваім тувінцы лічаць Савецкі Саюз, які ў цяжкія часы для насельніцтва Тану-Туву да-

КРАІНА ПАЛЯЎНІЧЫХ І ПАСТУХОЎ

ІІ НАРЫС Л. СУР-ОТОВА

ДАЛЁКА на ўсходзе, у самым цэнтры Азіяцкага сухазем'я, за безаснежнымі варшынямі няпрыйтных Саян, знаходзіцца маленькая прычэзная да СССР дзяржава — Тувінская Народная Рэспубліка.

Тэрыторыя Тувы належыць да старадаўніх геалёгічных стварэнняў на зямной кулі. Гэтая тэрыторыя калісь уваходзіла ў склад сушы архэйскай (першаістай) эры, калі ня было яшчэ ніякага жыцця на зямлі, а хвалі першабытнага пустыннага мора з грукатам абмывалі пустыннымі плошчы, толькі што народжаных матэрыкоў.

Багатая гісторыя Тувы, як і наогул багатая гісторыя ўсёй монгольскай расы. Разам з Чынгіс-Ханам, яна ўдалада некалі больш чым паловай усяго сьвету, разам з усімі монголамі яна больш паўтысячы год таму назад страціла сваю дзяржаву і культуру, калі пераможана была Расіяй і Кітаем. І падобна таму, як на працягу шмат год сама Монголія была падзелена на аўтаномную і ўнутраную, гэтак была падзелена і тэрыторыя Тувы: адна, большая частка уваходзіла ў склад Кітаю, а другая, доўгія гады заставалася спрэчнай: рабаваў кітайскі імператар, рабаваў расійскі імператар. Абодва бралі даніну і таму тувінцы зваліся «двуаданьніцамі».

Уся гэта Рэспубліка знаходзіцца ў лагчыне між паўднёвымі адгор'ямі Саянскіх гор — горнай сыстэмы Танну-Ола, — на плынях рэк Вялікага і Малага Енісеяў. На сваёй параўнальна невялікай тэрыторыі — прыблізна 150.000 кв. км, Тува мае вельмі рознастайную прыроду, валадае шматлікімі прыроднымі багаццямі, расьлінным і жывёльным сьветам і адзінацццю рознастайным і характэрным бытам жыхароў, якія яе населяюць.

Клімат Тувы кантынэнтальны. Неба блакітнае, блакітнае і глыбокае, глыбокае. Глядзіш у яго і ўсёй істотай сваёй адчуваеш, што яно бяздоннае. Дзе-ні-дзе па гэтым неабдымным блакітным полі раскіданы яскрава белыя даўвоннай формы воблакі. Яны стаяць і ня рухаюцца, нібы зачараваныя блыскам і зьяўленьнем ліпнёвага дня. Па баках, ля небасхілу ламацца лінія гор. Там высока ўзняўшыся вейкія гострыя пікі і скалы, там сінеюць цяжкія масывы нейкіх баечных руін.

Шмат якія горныя схілы баечны прыгожыя, асабліва ўвосень пры заходзе сонца, у асьляпляючым убраньні вогненна-жоўтых мадрын і чорна-зялёных елак. Трапляюцца і кедравікі і прыбраныя беластвольныя бярозьнікі. Тува багатая на мінеральныя крыніцы. Дзе-ні-дзе нават створаны прымітныя курорты — аршаны, куды ўлетку прыхаджаюць мясцовыя жыхары: тут яны жывуць у палатках і юртах, прымаюць нават цалёбныя ванны ў груба выкапаных ямах.

Знаходзяцца паміж двума імперыямі тувінцы (раней уранхайцы, ці сойоты) увесь час імкнуліся вызваліцца ад эканамічнай залежнасьці сваіх суседзяў. З даўніх часоў гэты край

вабіў да сябе расійскіх і кітайскіх гандляроў, якія конкурравалі між сабой у абменным гандлі з тутэйшым малакультурным насельніцтвам. Краіна — клясычнага жывёлаводства і зьверабойства пры абсалютнай адсутнасьці ня толькі прамысловасьці, але і земляробства шмат накутвала ад зьдэкаў больш «культурных» гандляроў, што прыхаджалі з Расіі і Кітаю і гвалтоўна рабавалі тутэйшае насельніцтва. Больш таго, бывалі выпадкі, калі рускія пагранічныя ўлады, пад формай падаткаў нападалі на стады коняў і ўганялі іх да сябе. Усе гэта вельмі мала спрыяла для добрых адносін з боку тувінцаў да расійцаў. І ў 1918-19 г. г. калі так званы Уранхайскі край — сучасная Тува — была арэнай барацьбы паміж «чырвонымі» і «белымі», кітайцы добра выкарысталі гэты момант, арганізавалі невялікі кітайска-монгольскі атрад, напалі на мясцовых саютаў супраць расійскіх колёністых і ў выніку — шмат расійцаў было забіта і пэлы рад вясновасьняў і заімак былі спалены і зруйнаваны.

І толькі ў 1924 г., пасля поўнага зьпішчэньня белагвардзейскіх банд барона Унгерна, палкоўніка Бакча, есаула Валогова і іншых, з якімі вялі барацьбу партызанскія атрады т. т. Краўчанька, Шчапінікіна, Савііка і Кочатава, а таксама атрады Чырвонай арміі, — тувінцы атрымлівалі поўную незалежнасьць і ствараюць самастойную дзяржаву, у якой вышэйшая ўлада належыць «Вялікаму Хурулдану» — зьезду Народных Прадстаўнікоў, а агульнае кіраваньне справамі — Савету Міністраў.

Гаварыць аб клясычным падзеле грамады, у гэтай краіне першабытнага жывёлаводства і зьверабойства можна назваць чужым. Тут яшчэ далёка ня зьнішчаны падзел на саслоўі, які зьяўляецца характэрнай адзнакай фэўдальных адносін. Дагэтуль часта яшчэ можна сустрэць багатых князёў, якія маюць багата чэлядзі, а самі цэлымі днямі нічога ня робяць. Гультайства гэтых князёў даходзіць да таго, што

лёка і кладуць ім ежу ў рот. Гэткая разкая розьніца ў маемасным стане насельніцтва, нават у гэтай фэўдальнай краіне спрыяла некатораму клясавому падзелу, які асабліва выявіўся тады, як багатыя падтрымлівалі кітайцаў і расійскіх белагвардзейцаў, а беднота падтрымлівала партызан і Чырвоную армію.

Вялікі культурны ўплыў на тувінцаў увесь час рабілі монголы; яны-ж перадалі ім сваю пісьменнасьць і дагэтуль офіцыйнай мовай у краіне зьяўляецца монгольскі я. Задолга да гэтай культуры, — насамрэч ламамі — монгольскіх панам, тут існавалі

свая культура, сьцяды якой трапляюцца па ўсім краі ў выглядзе помнікаў, рэшткаў абвадняльнай сеткі і шашы.

Адзіз з гэтых шляхоў, які пабудаваны яшчэ ў часы Чынгіс-Хана, захаваўся і да нашых дзён.

Курганы, рэшткі ўмацаваньняў і рэчы ўжытку, якіх багата можна знайсьці ў зямлі, сьведчаць аб тым, што ў тувінцаў



Старое і новае: Ламы каля мотоциклета



У факторыі Дзяржгандлю ў Кызыў-хото. Купля хутраў

Характерна адзінчыце становішча жанчыны ў тувінскай сям'і. Зьяўляючыся па эрогіянай і памочнічай мужчыны ў яго цяжкай барацьбе за існаваньне,— яна галоўная асоба ў хаце. Яна выдэ ўсю гаспадарку,— і яна таму карыстаюцца вялікім павагай мужчыны. Асаблівай павагай карыстаюцца дзеці. Таколькі монголы наогул выраджаюцца, дык таму яны ў апошнія часы пачалі зьвяртаць увагу на дзяцей. У кожнай хаце, куды-б дзіця ні ўвайшло, яго прымуць як роднае. Мо' гэта тлумачыцца і тым, што тувінцы наогул вельмі гаспадарныя. Тувінец, куды-б ён ні паехаў, хоць за 200-300 верст, ён з сабой нічога не бярэ: у любой юрце яму дадуць паесяці і папіць.

Наладжаньне нормальных гандлёвых зносін з суседзямі, — СССР і Народна-рэвалюцыйнай Монголіяй — вельмі спрыяе росту і ўзмацненьню Тувінскага Народнага, Цэнтральнага Коопэратыву, які мае каля 20 аддзяленьняў у найбольш густа заселеных частках Рэсп. блікі. Коопэратыву мае мацымасць задавальні тутэйшага спажываца рознастайным асортымэнтам эўропэйска-азіяцкіх тавараў.

1, урешше, для аховы здароўя ў Тувэр, апрача сталай больніцы і габінэту Тыбэцкай Мэдыцыны ёсць рад мэдычна-санітарных пунктаў, раскіданых па ўсіх кутках краіны.

Усе адміністрацыйныя, гаспадарчыя і культурна-асветныя ўстановы згуртаваны ў сталіцы і пакуль яшчэ адзіным горадзе



Урач экспедыцыі Наркамздараў, робіць агляд тувінскіх
школьнікаў.

Республіці Кызыл-Хото (Чырвоны горад), які знаходзіцца на злучэнні ракі Бай-Кем і Ха Кэм, што сфармаваў Енісей, — самай шматводнай ракі зямной кулі. Захаваўшы яшчэ дагэтуль у некаторах месцах свой падзел на плямыні, або хошуны, тувінцы і зараз у цэнтры адміністрацыйнай улады маюць хотунскі савет, а ніжэйшы савет суво (фах). Для аховы сваіх межаў,



Старшыня Малага Хурулдана. Хулар Дондук
робіць даклад.

Туву має великі рознастагуючі ресурси: адже кудру да балязімічніх тапалёў, карзіньняў бадану і кэрмку, а таксама багаа рознай жыкельай: паўночныя алены, вавэрка, сабось, выдра, бобер, лісьця, заўкі, мядзевыя, марал, чорны казель, лікі кібні і інш. Туву мае шмат розных прыродных багаціняў—золата, плаціны, срэбра, мэдзі, жалеза, каменнага вугалю, солі, сьлюды, волава, абзёту і інш. Тавіньні спрыя на розныя рамёствы, могуць прымытнымі спосабамі здабываць жалеза, а таксама адліваць кулі і пачыняць стрэльбы. Зараз Народны ўрад ужывае шмат захараў, каб больш-менш добра наладзіць матчымыя галіны прамысловасці. Багацьце ўсіхкіх вольных абшараў, якія можні абвадніць для пасеваў і налічча шмат горных рэк і вадаспадаў, якія можна выкарыстань для прамысловых мэтаў у якасьці рухаючай сілы для гідрэлектрастанцыі,—дае поўнае права гаварыць пра Тувінскую Рэспубліку, як пра краіну будучыні.

Паступова і починяє ажыццяўляцца плян пабудовы кола аўтамобільнага тракту праз Танну-Ола (дзякуючы лёгкасці гэтага перавалу) і гэта дасць магчымасць злучыць Туву з буйнейшымі цэнтрамі Монголіі. На Енісеі пачынаюцца работы на ачышчэнні партоў і прадукты жывёлаводства і прамысловасці Тувы, такім чынам, знойдучь параўначатанны выхад на сусветны рынак.

За апошнія гады значна ўзрос культурны зровень Тувы, „Уна“, а таксама кнігі ўжо занеслі ў самыя глухія куткі думкі Маркса, Энгельса, Леніна і наогул думкі аб тым, як асталыя тувінцы могуць пракласці сабе шлях да эканамічнага і палітычнага вызвалення. Імя Леніна хоць пачатковыя водгукі яго вучэння і накізаў дакаціліся да самых далёкіх кртаў. Калі часам даводзіцца спыніцца на чалавек у Тулінскай юрце, дык у любой з іх пад бужніцай з дадамі можна на сценцы знайсці самазлучны малюнак Леніна. На запытанне, хто гэта такі, вач звычайна расказуць пра надзвычайнага чалавека, вельмі добрым для бедных пастухоў і дрэўным для князёў і ламаў.

Дарэчы, ламы і цяпер яшчэ адыгрываюць пэўную ролю ў тувінцаў, як найбольш пісьменная і культурная частка нацыі. Зразумела, што і пра культурнасьць ламаў можна толькі вельмі адносна гаварыць, але зьмяжоўваючы іх у правых народных ўпал часам

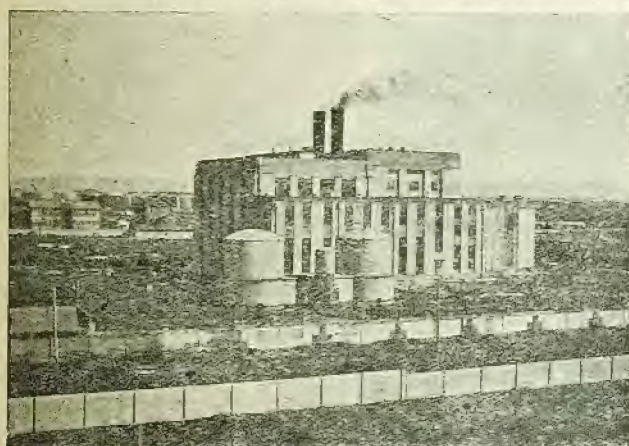
вимушанні укласти на їх п'яніх зобов'язки на виконання тих або інших повинностей.

Бязумоўна, што пры тых магчымасцях, якія зараз мае Тувінская Рэспубліка, гэтая „Краіна пастухоў і паляўнічых“ у недалёкай будучыні ператворыцца ў адну з найбольш культурных дзяржаў Цэнтральнай Азіі.

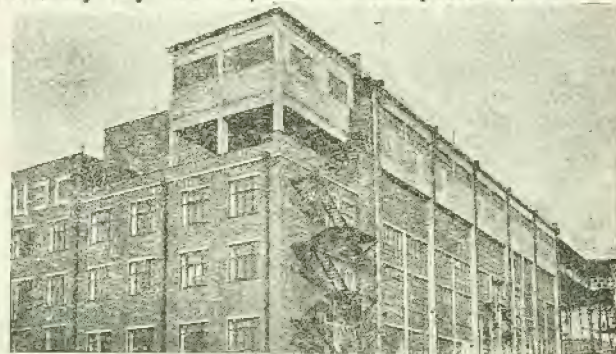
ПА САВЕЦКІМ САЮЗЕ



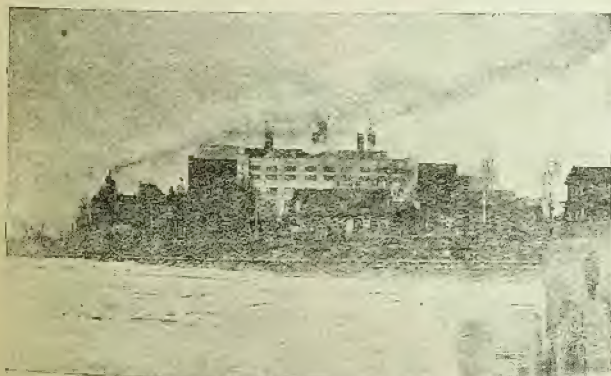
Днепробуд упарта дамагаецца перамены сваёй назвы на Днэпральстан. Тое, што дагэтуль было праектам, з кожным днём усе больш выразна ператвараецца ў магутную жалеа-бэтонную форму. На здымку: Агульны панарамны выгляд сярэдняй пратоцы.



Новая электрастанцыя імя Комінтэрну ў Грозным на 10.000 кіліват.



Гідро-электрастанцыя „Чырвоны Кастрычнік“ у Ленінградзе даець электраэнергію гораду, а таксама „Чырвонаму Пуцілаўцу“ і іншым буйным вытворчым заводам. Зверху — Агульны выгляд станцыі. Знізу — Від на будаўніцтве станцыі.



Новыя цэнтральная электрычная станцыя ў Арэхава-Зуевым.

ЛІПНЁЎСКІЯ ДНІ ў ПЕТРАГРАДЗЕ

Нарыс Г. РУГЕР

ЧАСОВЫ ўрад пасылаў лютаўскія рэвалюцыі 1917 г. кіраваў краінаю і кіраваў, вядома, у інтарэсах буржуазіі. Савет рабочых, салдацкіх і сялянскіх дэпутатаў—другая як-бы ўлада ў краіне—засядаў, „протэставаў“, голасна заяўляў усюды, усім і кожнаму, што ён стаіць „на варце заваяваў лютага“, што ён падтрымоўвае ўрад Мілюковых і Гучковых „толькі з большага“. Але па прычыне таго, што ў той час кіраўнічая большасць у саветах была не на баку большавікоў, па прычыне таго, што саветы тады былі цалкам у руках меншавікоў і социал-рэвалюцыянэраў—ад таго і саветы тады ішлі на поведзе ў буржуазіі. „протэстуючы“ толькі для вачэй, а па сутнасці памагаючы буржуазіі, каб захаваць за сабою ўсю поўнаўладу ў краіне.

А рэвалюцыя між тым ішла і развівалася ў сваю чаргу. Прыезд тав. Леніна з-за мяжы, красавіцкая канферэнцыя партыі большавікоў, дзе быў накладзены канец усялякім хістанням, дзе была выпрацавана ясная і выразная плянформа, пасля якога быў узятых рашучы курс на завяленне давер'я рабочых мас—усё гэта падняло аўтарытэт большавікоў у рабочых масах, усё гэта ў вельмі значнай ступені пахіснула аўтарытэт меншавікоў і эсэраў, які да апошняга часу яшчэ быў у рабочых масах. Але ўсё-такі меншавіцка-эсэраўскія саветы, да падзей 3-5 ліпеня, карысталіся вельмі значным аўтарытэтам у вачох рабочых і асабліва ў вачох сялянскіх мас, ім усё яшчэ верылі, на іх усё яшчэ спадзяваліся. Вось чаму большавікі і быў выкінуты ў той час дэзунг: уся ўлада саветам—ці то меншавіцкім, ці то эсэраўскім. Тады большавікі спадзяваліся, што пасля пераходу поўнаўладу ў рукі саветаў, можна будзе шляхам бліжэйшых перавыбару атрымаць у саветах большасць і тым самым захапіць уладу ў свае рукі.

Рэвалюцыйная барацьба, што разгортвалася ў краіне, і асабліва падзеі 3—5 ліпеня 1917 г. у Петраградзе, ясна паказалі, што надзеі на адносна мірны захоп улады пролетарыятам трэба пакінуць, што ўладу гэтую рабочай клясе давядзецца браць са зброяю ў руках, на барыкадах.

А імперыялістычная вайна—барацьба дзвюх груп капіталістаў за рынкі збыту, за „права“ эксплуатацыі колоній—цягнулася. Вызвалення ад амаль бяззастойнага ў той час расійскага фронту—нямецкія войскі наішчалі ў Фляндрыі, у Вогезах, у Шампаніі і пад Суасонам. Сяюзнікам, г. зн. буржуазным уладам Францыі, Англіі, Італіі і Паўночна-Амерыканскіх Злучаных Штатаў вельмі не падабалася баявая бяззастойнасць расійскага фронту. У іхніх інтарэсах было пачаць тады—менавіта ўлетку 1917 году—наступленне расійскіх армій на немцаў. З другога боку расійская буржуазія, цесна звязаная з заходняю буржуазіяй, таксама мела вялікую зацікаўленасць, каб працягнуць вайну „да пераможнага канца“, бо, па-першае, мела надзею пажывіцца на гэтай перамозе, а па-другое, разлічвала ўдачлівым наступленнем на фронце замацаваць свае палітычныя пазіцыі ўнутры краіны.

Пачынаецца агітацыя, каб працягнуць вайну, каб наступіць на фронце. Утвараюцца ўсялякія „легіоны гонару“, „батальёны смерці“, жаночыя і афіцэрскае атрады... На фронце аднаўляецца смертная кара за дэзертырства, за большавіцкую агітацыю непадпарадкавання, — смяротная кара адмяняецца ў першыя дні лютаўскага перавороту. Ужываюцца і іншыя метады ўздзейнічання на салдат. Да прыкладу, салдатам гаварылася, што тыя з іх, якія адмовіцца біцца на фронце—будуць пазбаўлены права голасу пры выбарах на ўстаноўчы сойм, будуць пазбаўлены права на зямлю. Праўда, зямля тады яшчэ была ў руках абшарнікаў, праўда, пры панаванні буржуазіі, наўрад ці атрымала-б сялянства тую зямлю бяз выкупа. Але ўсё-ж такая пагроза пазбаўлення зямлі шмат каму была непажаданаю. Шмат дзе дасягнула свае мэты.

Поруч з панаваннем грамадзкае думкі да наступлення на фронце ўрад Керанскага падняў шалёнае іхаванне на большавікоў, на членаў цэнтральнага камітэту большавіцкае партыі. Большавікоў абвінавачвалі ў здрадзе радзіме, у шпіёнажы на

карысць Нямеччыны. Іх абзывалі ў буржуазных газетах агентамі Вільгельма, агентамі нямецкага генеральнага штабу. Большасць адказных таварышоў былі арыштаваны, сядзелі ў турмах, чакаючы суда над сабою. Другія, як тав. Ленін і Зіноўеў, прымушаны былі хавацца ад праследванняў буржуазных агентаў.

І ўсё такі, ня гледзячы на ўсю тую злосную, антыбольшавіцкую агітацыю, рабочая кляса Петраграду, як і петраградскі гарнізон, усё больш і больш пранікаліся большавіцкімі ідэямі, яны усё больш і больш у сваіх сімпатыях пераходзілі на бок большавікоў. Яскравым доказам гэтага можа служыць маніфэстацыя, арганізаваная 18 чэрвеня ў Петраградзе саветам рабочых, салдацкіх і сялянскіх дэпутатаў. Маніфэстацыя гэта, па замыслу меншавіцкае і эсэраўскае верхавіні савету, павінна была адбыцца пад лезунгам адзінага фронту з буржуазіяй, павінна была паказаць, што расійскі народ падтрымоўвае Керанскага, што ён за вайну да пераможнага канца.

І вось з гэтае самае, імі арганізаванае дэманстрацыі, атрымалася выклікаць канфуз меншавікоў і эсэраў петраградзкага савету. Пераважная большасць рабочых і салдат выходзіла на дэманстрацыю з большавіцкімі лезунгамі. Дэманстрацыя, арганізаваная меншавікамі і эсэрамі, воляю рабочых і сялянскіх мас, робіцца на 1/10 ярка-большавіцкаю.

А з фронту таксама ішлі весткі ня вельмі прыемныя для меншавікоў, эсэраў і буржуазіі. Задуманае 18 чэрвеня Керанскім наступленне на фронце, ня гледзячы на шматлікія і зусім непатрэбныя чалавечыя ахвяры—з ганьбаю праваліліся не дасягнуўшы задуманае мэты.

Непаспяховае наступленне на фронце, большавіцкі характар выступлення 18 чэрвеня—устраважылі капіталістаў, меншавікоў і эсэраў. Па горадзе (і ня толькі сярод абыватальцаў) пачалі хадзіць упартыя чуткі пра большавіцкае выступленне, канцэнтрацыю атрадаў чырвоных гвардыі, пра рашэнне нямецкага камандавання, каб скарыстаць выступленне „сваіх агентаў“ для акупацыі Петраграда. Гэтыя чуткі, што знорок распунчаліся рознымі цемнымі элементамі з асяроддзя нездаволеных нават лютаўскай рэвалюцыяй,—монархістаў—наўзлылі па горадзе, насявалі непакоінасць, падымалі паніку...

Не драмала і ваеннае камандаванне. У запасных батальёнах гвардзейскіх палкоў, якія стаялі ў Петраградзе, адбываліся перады камандзіраў палкоў з афіцэрамі, распрацоўваўся падрабязны плян узброенага задушэння будучых „непарадкаў“. У ротах і батальёнах тэрмінова складаліся спіскі „асабліва неблаганаглядных“ у палітычным сэнсе салдат, прычым усіх гэтых салдат як-бы выпадкова запісвалі ў спісы маршавых рот, каб адпраўляць іх з бліжэйшымі эшалонамі калі не на перадавыя пазіцыі, то ва ўсякім выпадку далей ад Петраграда. Характарна, тое, што старшынні шмат якіх палкавых камітэтаў (тады ў большасці або меншавікі, або эсэры) ня толькі не прырэчылі такім, у сваім чыне, чорным спіскам, а наадварот—вельмі часта дапамагалі іх складу.

А маса салдат між тым жыла ўжо іншымі інтарэсамі, ішла ўжо за другімі правадырамі і кіраўнікамі.



Аднойчы (справа адбываецца ў канцы чэрвеня) на пасяджэнне салдацкага камітэту аднаго з палкоў Петраградзкага гарнізону з Кронштагу прыехалі два дэлегаты-матросы, якія запрапанавалі камітэту, у цесным кантакце з большавіцкаю партыяй, узяцца за арганізацыю рашучае барацьбы супроць расійскае будоўлі. Яны гаварылі пра здрадніцкую ролю „соцыялістаў“ Керанскага, яны гаварылі пра тое, што трэба зараз-жа спыніць крываваую вайну, што зямлю трэба перадаць сялянам,

а ўсю поўнаўладу ў краіне—пролетарыату ў асобе яго савету. І хоць прапанова матросаў была адхілена камітэтам запаснага палка, які складаўся галоўным чынам з меншавікоў і соцыялістаў-рэвалюцыянэраў—аднак па бурных апалёдысментнах прысутных на пасяджэнні салдат, якімі яны віталі кожнае слова большавіцкіх дэлегатаў—можна было

бачыць на чым баку была ўжо ў канцы чэрвеня шэрагая салдацкая маса.

Успамінаюцца мне яшчэ адзін мітынг, арганізаваны ў другой вайсковай частцы Петраградзкага гарнізону. Мэта гэтага мітынгу была—угаварыць салдат ісці на фронт, угаварыць іх працягваць імперыялістычную вайну „да пераможнага канца“. Выступалі на гэтым мітынгу і афіцэры палка, і прадстаўнікі часовага ўраду, і лідары самых рознастайных буржуазных палітычных партый. Усе яны гаварылі пра адно і тое самае: што гонар Расіі патрабуе, каб працягваць вайну, што рэвалюцыйная Расія „ня мае права, кідаць сваіх саюзнікаў на лёс, што мы звязаны ўмовай“ і г. д. Салдаты роўнадушна лязалі семачкі, слухалі ўсіх гэтых далёкіх ім паную і толькі цішком сьмяяліся з усіх гэтых чужых ім заклікаў.

— Бач, чаго захачелі—гаварылі яны,—мала яшчэ мы свае крыві за іх у гэтыя тры гады пралілі.

Але вось на сцэну, апошнім па ліку, вышаў адзін з шэраговых салдат большавік Уткін. Няскладна гаварыў таварыш Уткін, але яго простыя словы пра жахі, пра ўсю бязглуздыню працягу вайны, адразу знайшлі жывы водгук у сэрцах многіх сотняў салдат.

—Далоў вайну, няхай жывуць саветы!—крычалі салдаты, магутнымі аплёдысэнтамі праводзячы Уткіна з трыбуны.

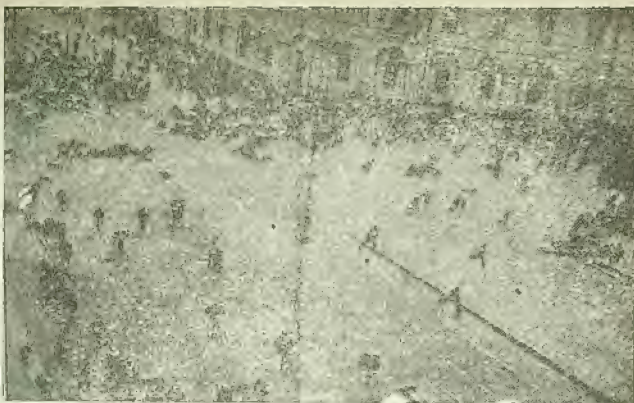
А падзеі ішлі сваёю чаргою. Другога чэрвеня ўвечары адбылася аграмадная дэманстрацыя ратнікаў другога гарнізону. Барадатыя, саракагадовыя сяляне, узятыя апошнім наборам на ваенную службу—з плакатамі і чырвонымі сьцягамі ішлі да Таўрычаскага палацу, патрабуючы ад ураду, каб іх распустылі па хатах. На другі дзень, 3 чэрвеня, дугаразраднакаў каля Таўрычаскага палацу зьмянілі колёны дэманстрантаў рабочых і салдат Петраградзкага гарнізону.

Яны патрабавалі ўжо адстаўкі часовага ўраду і перадачы ўсяе ўлады саветам, яны патрабавалі канца вайны і міру з немцамі. Ніянавісьць і злосьць салдат на буржуазных міністраў у той дзень была такая вялікая, што яны прабавалі нават падняць на штыкі „сялянскага“ міністра Чарнова, якога ў гэты дзень толькі выпадак выратаваў ад сьмерці.

Здавалася б савет рабочых, салдацкіх і сялянскіх дэпутатаў павінен быў пайсці насустрач жаданням рабочых і салдацкіх мас, павінен быў быць вітань гэтае давер'я. У рэчаіснасьці ж выйшла зусім іншае. Галавары, што засядалі ў гэты час у саветах—меньшавікі і эсэры ня толькі не пайшлі насустрач жаданьню мас, ня толькі ня ўзялі ўсяе ўлады ў свае рукі, але яны ўвайшлі ў цесныя кантакты з буржуазіяй. Яны разам з гэтаю буржуазіяй абураліся ўсімі сродкамі на рэвалюцыйна нагосных рабочых і салдат.

Тры дні цягнулася бойка на вуліцах Петраграду. На скрыжаваньнях вуліц каля вакзалу, каля Таўрычаскага палацу будаваліся барыкады, грывелі стрэлы, лілася рабочая і салдацкая кроў. Па горадзе з чырвонымі сьцягамі хадзілі шматлікія рабочыя дэманстранты, якія атакаваліся казакамі Кераўскага, шэрагі якіх паліваліся са стрэх цэркваў кулямётным агнём.

К вечару 5-га ліпеня паўстаньне Петраградзкіх рабочых і салдат гэтак-жа нечакана і скончылася, як нечакана і ўзнікла. З 6-га здавалася, што гэтае паўстаньне задушана сіламі „парату“, што як-бы і сапраўды на той раз „перамога“ застала-



лася на баку часовага ўраду. Але гэта толькі здавалася. У крывавыя дні 3—5 ліпеня рабочыя і салдаты чырвонае сталіцы сарвалі канчаткова хлусьлівую маску з твару меншавікоў і эсэраў. У крывавыя дні 3—5 ліпеня нават сьляпому і гл'хому стала зразумелым, што мірнага пераходу ўлады ў рукі пролетарыату быць ня можа, што пролетарыату неабходна рыхтавацца да ўпартае і крывавае барацьбы за гэтую ўладу. Поруч з гэтым, паслы крывавых ліпенёўскіх падзей мяняеша ў вядомай ступені і тактыка большавіцкае партыі. Лезунг „ўся ўлада саветам“ на час (да таго часу накуль у саюзях пануюць большавікі і эсэры) зыходзіць з парадку дня. Ён змяняеша лезунгамі абзрынуцца дыктатуры буржуазіі, ён змяняеша лезунгамі абзрынуцца дыктатуры пролетарыату ў краіне.

З ранку 6 ліпеня пачалася „ліквідация“ часовым урадам Петраградзкага ліпенёўскага паўстаньня, пачаліся самыя жорсткія рэпрэсіі ў адносінах да большавікоў, да рэвалюцыйных рабочых і салдат. Шарэнгі салдат, якія часова яшчэ заставаліся (усяго на 4 месяцы) „вернымі“ буржуазнаму ўраду, стаялі на галоўных пунктах гораду, сунімаючы кожны аўтамабіль, абшукваючы пракожных і правяраючы дакуманты. Па ўсім Петраградзе ішла генэральная аблава на большавікоў, якіх казакі і добраахвотнікі—буржуа арыштоўвалі і адводзілі ў камісарыят міліцыі. Але дзякуючы таму, што сярод міліцыянераў было ў гэты час таксама шмат большавікоў, часта здаралася, што грываваных большавікоў міліцыянеры адпускарлі на волю.

А з фронту, барабанчы калёсамі па вуліцах Петраграду, ішлі выкліканыя Керанскім войскамі на ахову сталіцы. Але гэтыя войскі таксама ня доўга заставаліся вернымі буржуазіі. Акунуўшыся ў ліхаманкавую насычаную рэвалюцыйнаю барацьбою атмасфэру Петраграду, гэтыя войскі таксама вельмі хутка „разлажыліся“, перайшоўшы большай часткаю на бок барацьбітоў за сваю ўладу сталічнага пролетарыату.

Так скончылася ліпенёўскае паўстаньне ў Петраградзе—паўстаньне, якое было толькі спробаю сіз, толькі генэральнай рэпэтыцыяй будучага Чырвонага Кастрычніка.

КОЛГАСУ ПОЛІ



Выйшлі на работу ў вялікдзень.



ПОЛІТИКА КАРОТКИХ СПАДНІЧАК

МАЛАДОСЬЦЬ—самая шчаслівая пара*. Колькі фантастычных мараў, слаўных лятуненьняў, залатых абяцанняў: бацькам, сабе грамадзе. Шчаслівая пара! Гэта-ж было яшчэ зусім нядаўна. Усяго толькі 15 месяцаў таму назад стары Мак, містрыс Маргарыта і слаўны Том міністрамі з'явіліся ў Бакінгэмскі палац Яго Вялікасьці караля Вяліка-Брытаніі. Колькі надзеі! Якімі пшчотнымі вачыма сама каралева Мэры глядзела на старога Мака.

— Ён нас вартуе ад чырвонай небяспекі. Ён здольны. Ён усё можа. А для Яго Вялікасьці, для ангельскай кароны ён усё зробіць. Дарма што ён міністр рабочай партыі. Ён-жа наш, слаўны Мак. Колькі раз ён нас ратаваў, колькі раз ён гэтак удала заспакойваў чырвоныя хвалі. Ён і зараз зробіць. Толькі трэба з ім ладаць. Не такі ён ужо страшны.

І пачалі ладаць.

Два тыдні пісала ўся ангельская прэса аб тым, як каралева Мэры наладзіла летнія ўрачыстасці ў Букінгэмскім палацы ў гонар рабочых міністраў. Ад радасці захлябаўся орган ангельскай «рабочай партыі» «Дэйлі Геральд»:

«Кожнаму кідалася ў вочы помпэзнасць урачыстасці. Гэтае ўражанне стварылася на масай шыкоўна апранутых дам і мужчын, бо і ў часе іншых урачыстасцяў сезону можа было сустраць ня менш слаўную грамаду. Тое, што гэтак захапляла гасцей, была атмосфера імперыі, вялізарнага ангельскага царства, якая тут гэтак моцна адчувалася і злучала натоўп гасцей з самых рознастайных элементаў. Усе дзеці Англіі адчувалі сябе тут быццам у адной сям'і.

Прыйм у Букінгэмскім палацы пабуй таксама рэкорд бліскучым складам пякнейшых кабет. Тут можна было бачыць, як члены рабочай партыі гутараць з індыйскімі прынцамі ў іх парадным убранні са срэбра і золата, багры ў турбанях, асыяніх дымантамі. Эфектыўны былі эгіпецкія міністры, якія складалі сьвіту кіяля Фуада,—усе ў яскрава-чырвоных фэсках. Сам эгіпецкі кароль, апрануты ў сьветла-шэры сюрдут, але ў традыцыйнай фэскай на галаве, зьвяртаў на сябе ўвагу незалежным выглядам, і здавалася, адчуваў сябе як дома. Каралева Мэры была апранута ў сьветла-жоўтую сукенку з шыфона мярэм, на галаве ў яе быў залаты шалік, затканы срэбрам і аздоблены дымантамі. Каралева з'явілася ў парку, выходзячы з палаца разам з каралём Фуадам, які гэтым быў вельмі ўшанаваны. З каралевай былі герцаг Іеркскі і жонка і прынц Уэльскі. На герцагіні Іеркскай быў кукурузнага колеру туалет з шифону, які заду амаль даходзіў да зямлі і вялікі салямяны капалюш. З членаў каралеўскага дому прысутнымі былі яшчэ герцаг Глостэрскі ў шарым сурдуце, герцаг Корнаўцкі, прынцэса Галена-Вікторыя, прынцэса Мар'я-Луіза. Але асабліва ўся ўвага згуртавалася на новых міністрах рабочай партыі і на запрошаных на ўрачыстасць іншых членаў рабочай партыі, якія паважна даласоўваліся да вакоўнай абстаноўкі. Макдональд з'явіўся са сваімі двума дачкамі—Ізабэла Джоанна, якія ўвесь час былі разам з чароўнай лэдзі Мосельей, жонкай нядаўна ўступіўша ў рабочую партыю лэрда Мосельей. Былі зусім на месцы абодва прыворныя саноўнікі Джэк Гейс і Бэн Сьмід, прызначаныя на свае пасады рабочым урадам. А вось Кінлінг, які гутарыць з міністрам Томасам, Балдуін у жвавай гутарцы з Лейд-Джорджам. Але не пералічыць усіх, хто слаўна трытулу, высокім станам, ці іншымі паслугамі перада Англіі, зьвяртаў на сябе ўвагу на ўрачыстасцях у ангельскай каралевай ў гонар рабочых міністраў».

Доўга пра гэта пісала ангельская прэса і асабліва газеты рабочай партыі.

А назаўтра... Эх ма! Лепш не гаварыць. Які сорам!

Містрыс Маргарыта была вельмі стомлена. Яшчэ не паспела як сьлед адаспаціцца пасля каралеўскага балю, а ў дзверы яе прыёмнай у міністэрства працы пастукаліся два інваліды.

— Трэба нам да містрыс Бонфільд.

— З якой прычыны?

— Яна-ж відомая соцыялістка, мы-ж правалі не ў міністры, хай нас паслухае.

Але містрыс ня прыняла: перадала, што яна на пасяджэнні. Таму інваліды сказалі, што адсюль ня пойдунь, пакуль іх ня прыме містрыс Бонфільд. Іх выцягвала паліцыя,—доўга, балюча з мордабействам, праз барыкады паламаных крэслаў, праз крывёю аблітыя груды лабітага шкла.

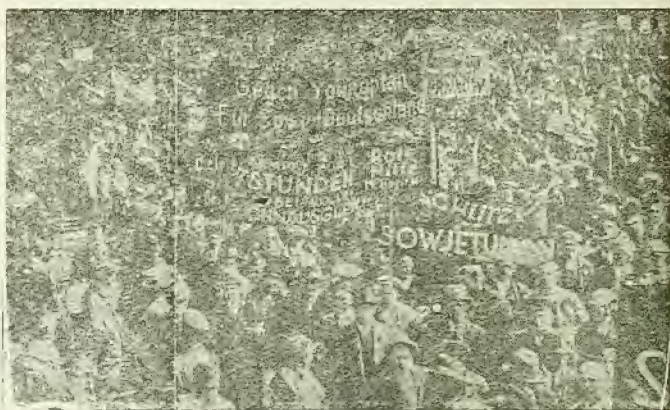
Спадохалася містрыс Маргарыта вока на вока сустрацца з рабочымі. Праз паліцыю гаварыць, хоць таксама і ня лёгка, але затое спакойней.

Але гэтым справы ня скончыліся. Лёгка цэлым атрадам паліцыі разганяць двух інвалідаў. Але што зробіць нават «рабочаму» міністэрству, калі ўся Англія трашчыць па швах?

«Рабочы» ўрад, прышоўшы да ўлады, сказаў: мы ліквідуем беспрацоўе. Створым спецыяльнае міністэрства па справах беспрацоўі, дамо Томаса ў міністры, а яму тысячы тры ў месяц пэнсіі і ён беспрацоўе абавязкова ліквідуе.

Але цінуў год. Было 1.100.000 беспрацоўных. Стала 1.740.000. І ніякіх перспэктыв на змяншэнне. Значыцца... Значыцца не памалі нават «рабочы» міністры. Не памалі нават стары Мак і слаўны Том.

Вядомы ангельскі эканомісты Дж. М. Кейнс піша ў часопісе «Найшэз» (10-май), што ў бліжэйшую будучыню «вельмі мала шансаў на змяншэнне беспрацоўя, наадварот, далейшае павялічэнне нас не павінна нават здзівіць». Ацэньваючы агульнае эканамічнае становішча ў Англіі і ўсяго капіталістычнага сьвету, гэты аўтарытэты буржуазны эканомісты падкрэслівае, што за выключэньнем крызісу 1921-22 г. гэткага падзення цэн, як-е наглядаецца зараз, ня было на працягу 70 год. Фак-



там зьяўляецца тое,—піша ён,—што мы знаходзімся ў глыбіні вельмі жорсткага сусьветнага крызісу, які зойме сваё месца сярод найбольш гострых крызісаў, калі-небудзь перажытых.

«Старая вясялая Англія», гэтак пшчотна звалі сваю бацькаўшчыну ангельскія імперыялісты. Але часы мяняюцца. Ня весела цяпер у Англіі. І той факт, што Макдональд зараз ля ўлады, а не Балдуін, таксама тлумачыцца тым, што імперыялістам заўсёды больш зручна, каб у катастрофічныя моманты быў соцыял-згодніцкі ўрад. Гэтак буржуазіі лягчэй заспакойць масы.

Сярод буржуазных краін, ахопленых крызісам, становішча старой, але ўжо не вясялай Англіі—найбольш цяжкае. Вялізарныя эканамічныя перашкоды ўнутры мэтрополіі ўскладняюцца крызіснымі зьявамі ўнутры імперыі. Домінёны шпарка іраўць сувязі з мэтрополіяй (Аўстралія нядаўна ўхваліла загародчыя мыты супроць ангельскіх тавараў і самахат

прызначыла генэрал-губэрнатарам аўстралійскага грамадзяніна, зьнішчаючы гэтым нават фікцыйнае прадстаўніцтва ангельскай кароны). Палынь рэвалюцыйных паўстанняў у Індыі кідае злавеснае сьвятло на хістаючыся імперыю.

Буржуазныя партыі ў тым ліку і лжэ-рабочая партыя перад фактам надыходзячага крызісу зусім замяшаліся, паказваючы сваёй дзейнасьцю малонак безнадзейнага політычнага банкруцтва. Цьвёрдалобія консэрватары ўказваючы на ўзрастаючае

беспрацоўе, шалёна атакуюць Макдональда і Томаса, але як справа даходзіць да канкрэтных мер барацьбы з крызісам, асабліва яскрава выяўляецца бяспрыкладнае галоўнай палітычнай партыі ангельскага імперыялізму. У гэтых радках пачынаюцца сур'ёзныя разнагалосці: лорды Бізэрбук і Ротэрмір будуць утопічныя пляны згуртавання, на шматкі разадранай, імперыі ў адзіную эканамічную сістэму аднароджаную ад усяго астатняга сьвету мытнымі сьценамі. Болдуін не адважваецца цалкам прыняць гэтую плянформу і высоўвае палавінны лезунг: наладзіць усенародны рэфэрэндум аб увядзеньні мытаў на неімперскія спажывныя прадукты. Чэрчыль, выказваючы таемныя думкі сваіх цвёрдадобых колег, патрабуе рашучага скарачэньня соцыяльнага страхаваньня і каб перакласьці ўвесь цяжар крызісу на плечы рабочае клясы.

Лібэралы ў парлямэнце займаюцца дэмагогічнай крытыкай Макдональда, а па-за кулісамі вядуць з ім перамовы аб увядзеньні прапорцыянальнай выбарчай сыстэмы. Каб прымусіць Макдональда ісьці на ўступкі, яны ў гэце галасаваньня ў парлямэнце напамінаюць яму, што бяз іх падтрыманыя ён аніводнага дню ня зможа быць мацале ўлады.

„Кіруючая“ рабочая партыя прадэманстравала перад рабочай клясай сваё поўнае палітычнае банкруцтва. Шчодрыя перадавыбарчыя абяцаньні засталіся абяцаньнямі. Томас, які раней паказваў вялізарныя схэмы барацьбы з беспрацоўем, цяпер немачна разводзіць рукамі і „пацягнуе“ мільёны беспрацоўных і членаў іх сямействаў тым, што яны не ў адзіноце, што ў іных капіталістычных краінах рабочая кляса таксама галадуе. Як быццам сусьветны крызіс—зьява ледзь ці не астраномічная ня звязаная з гаспадараньнем буржуазіі і яе прыказчыкаў, накіштаў Томаса. Ва ўсім арсэнале гэтага кара-леўскага міністра па справах беспрацоўя застаўся толькі адзін радыкальны сродак барацьбы з крызісам—агітацыя за тое, каб ангельскія жанчыны пачалі насіць даўгія спадніцы і сукенкі і тым самым дапамагчы ланкашырскай тэкстыльнай прамысловасьці.

У сваёй апошняй прамове ў гор. Дэрбі Томас выступіў з гэткай прапановай:

— Лэдзі Англіі! Прэч кароткія спадніцы! Хто любіць „старую вясёлую Англію“—скіньце кароткія сукенкі. Адзеньне доўгія, гэтак як зрабіла герцагіня Ёркская на летніх урачыстасьнях у Букінгэмскім палацы. Каб хвост цягнуўся аж да самай зямлі, і тады Англія будзе выратавана.

Томас перад усімі выстаўляе сябе на сьмех. З яго сьмяюцца кансэрватары, сьмяюцца лібэралы. Зусім адкрыта высмейваюць яго таварышы па рабочай партыі, апрапаючыся ў „леву“ вопратку. На паседжаньні парлямэнту 19 мая прадстаўнік гэтай, таксама імперыялістычнай рознастайнасьці, Кірквуд, крытыкуючы палітыку ўраду ў галіне беспрацоўя, заявіў: „Гара радзіла пацука. Калі ўрад разумее, што нічога ня можа рабіць, хай убарэцца, і як мага хутчэй!“ Другі „левы“ лебарысты, член парлямэнту Уайд, на зьездзе незалежнай рабочай партыі ў Бірмінгэме скардзіўся на тое, што „некаторыя соцыялісты ў парлямэнце хочуць быць больш капіталістычнымі, чымся самі капіталісты“. І справа нават даходзіць да таго, што „левая“ фракцыя пагражае свайму прэм'еру вотумам недавер'я і разломам партыі.



Шчырасьці ўсіх гэтых Кірквудаў і Уайдаў—грош пана ў кірмашны дзень. Яны, як больш дыпламатычныя дэмагогі нават больш небясьпечныя за грубых Томасаў. Але той факт, што галынізаваны труп незалежнай рабочай партыі пачынае рухацца, сьведчыць аб тым, што на яго уплывае энергія, якая вылучаецца лявёчай рабочай клясай. Масы прыходзяць у рух. А гэта для капіталістаў самая страшная пагроза.

А шчасьце было гэтак блізка! Чакалі, спадзяваліся. Колькі надзей на Канаду ўскладалі.

Канада нячле ангельскі вугаль купляць і самі буйныя кадры беспрацоўных работу атрымваюць.

Раптам: і тут савецкая пропаганда.

Мала гэтым саветам лістоўкамі ангельскіх рабочых агітаваць, дык яны яшчэ ўздумаў прапандаваць вуглем. Сэр Джэме Джэрмэн у газэце „Вэстэрн Мэйль энд Саўт Уэльс Ньюс“ у артыкуле „Пагроза з боку савецкага гандлю“ сыходзіць сьлязамі з прычыны савецкай вугальнай пропаганды.

„Вялікабрытанія пагражае выклік Савецкага Саюзу... Расійцы рашылі вывезьці вялізарныя партыі вугалю на рынкі, па якія з надзеяй пазіралі ангельскія экспартэры... Вялізарныя партыі вугалю накіроўваюцца ў міжземнаморскія парты, у мэтах заўзятай конкурэнцыі з ангельскім вуглем. Паўднёвы Уэльс ужывае ўсе захады для таго, каб павялічыць свой вываз вугалю ў Канаду... Цяпер, аднак, савецкі ўрад паслаў шмат антрацыту ў Канаду і Амэрыку... Пацігадовы плян прадугледжвае пабудову вялізарных 13 шахтаў у Данецкім басэйне, аднаўленьне 40 старых шахтаў і пабудова ня менш 50 новых. Значныя сумы асыгнаваны на разьвіцьцё вугальнай прамысловасьці на Урале, бо савецкі ўрад жадае падняць здабычу вугалю да 75 млн. тон у 1932 годзе. СССР мае намер навадніць Эўропу вугалем“.

Але, Затапіць Эўропу. Ды ня толькі Эўропу—увесь сьвет. Мы паказваем і даводзім, што толькі соцыялістычны метад гаспадараньня можа пазбавіць гаспадарку ад бязупынных крызісаў і катастрофы ўласьцівых капіталістычнай грамадзе.

Патгібаючы капіталізм ня выратуе „ні бог, ні цар і ні герой“. Ня выратуе нават сам „рабочы“ прэм'ер Макдональд, бо рабочыя масы ў карак гоняць „рабочых“ міністраў, калі яны адважваюцца паказацца ў рабочых кварталах.

Зусім не дарма ангельскія рабочыя пераклалі на ангельскую мову і расьпяваюць старую расійскую нелегальную песьню 1893 году, складзеную ў гонар таго, што царскія міністры выяжджалі „задавальняць“ сялянскія скаргі.

„Что у вас міністры былі?—Былі.

Ваши нужды рассмотрели?—ели.

Как же с ними поступили?—пили.

Справедливо и умно ль?—Ноль“.

Вось гэтак зараз і з ангельскімі рабочымі міністрамі. Ня могуць яны задаволіць патрэбы ангельскае рабочае клясы, бо ня гэтакімі мэтадамі пролетарыят павінен змагацца за хлеб і працу.

Памірае „старая вясёлая Англія“. Не шкада. Дапаможам ёй хутчэй сайсьці з сусьветнай сцэны, каб уступіць месца сусьветнаму Саюзу Савецкіх Соцыялістычных Рэспублік, у якім пачэснае месца зойме пролетарская Англія.

П. Кар



Унівэрсытэцкі гарадок у Менску.

ЗА ДВА ТИДНІ

ВИГНАНИ з Румунії принц Кароль, сучасний румунський король, жив у Парижі. Кепська хвиля замикалася за принципом, але ж будучи монарх жив спокійно.

Які має бути в усякім авантурному романі, навколо принца заснавалася тонка павуциня політичних інтриг.

Сам принц в усьей готай гульня приймає самі активні уділи, залагаючи часами з французьким і італійським імперіялізмом. Виявляється, що не принц був кірауничий асобай на політичній шахматній дошці. Там загалом французькі генерали, дипломати, тоїстапузи. Гульня праводилася не тільки в якіких європейських столицях — у Парижі і Риму, але навіть і в Бухаресті.

Напрядадні дворцоваго перавароту і звароту Кароля, Бухарест наведе французькі генерал Бартзле і буйнейши прадстауни фінансаваго капіталу Франції Люшэр. Не цяжла дагадаца, якую задачу поставили перед собою посланцы французької буржуазії.

Найлепши адказ да на гэта тое, што партії, якія не так даўно настойвали на тым, каб не пусціць Кароля ў Румунію, які ў свой час дабіліся правядзення закону аб яго выгнанні, зараз з чутлівым адзіствам выказаліся за агаляшэнне принца каралём. У гэтай ганебнай справе найбольш агідную ролю адыгралі лідэры соцыял-дэмакратыі. Яны загаварылі пра „дэмакратычнае развіццё“ краіны пад „высокім“ кіраўніцтвам монарха.

Толькі ліберальная партыя захоўвала бачнасць опозыцыі каралю, хача тым часам шмат хто з лібералаў павялі курс на згоду... Уся „опозыцыйнасць“ тлумачыцца толькі страхам згубіць аўтарытэт у абіральныхчыкаў, якім яны абяцалі ня ўпушчаць принца бунтаўшчыка ў Румунію.

Французскі імперыялізм увесь час вядзе актыўную політыку накіраваную супроць СССР. Асабліва турбуеца французскі ўрад аб умацненні нашых бліжэйшых суседзяў — Польшчы, Румыніі і прыбалтыцкіх дзяржаў. Не толькі ўзбройваннем і сродкамі дапамагае ім французскі імперыялізм, але і „добрым словам“. Інспектарскія паездкі французскіх генералаў, якія атрымалі ўжо мяншаску: комм-вождзя, за апошні час сталі адбывацца часцей. Французскі генеральны штаб ставіць стаўку, і не бяз поспеху, на тое, каб стаць сапраўдным уладаром узброеных сіл нашых суседзяў.

У якой-жа ступені зварот Кароля ў Румунію адпавядае імкненням тых, хто зьяўляецца натхняльнікам антысавецкай політыкі?

Адказ на гэтае даў уноў сыпечаны монарх у першы-ж ані свайго ўступлення на трон. У часе прыёму генералаў каралістых, Кароль заявіў, што ён лічыць сваёй важнейшай задачай умацаванне арміі і эканамічнае аднаўленне краіны, пры дапамозе замежнага капіталу. Зусім адкрыта гаворачы аб СССР, Кароль заявіў, што ён будзе патрабаваць павялічэння асыгнаванняў сродкаў на забеспячэнне і ўзброенне арміі і на ўдасканаленне вайскова-тэхнічнага абсталявання.

Кароль дадаў, што ён лічыць канечне патрэбным стварэнне вайсковага саюзу

з Польшчай, Аўстрыяй і Італіяй, а так сама і карэныя змены ў камандным складзе арміі. За словамі пайшла справа. Начальнікам усіх вайсковых сіл Румыніі назначаны былі вайсковы міністар генерал Чукоўскі, які шчыльна звязаны з польскімі вайсковымі кругамі.

ТАКІМ чынам, справа высвятляецца дужа лёгка. „Эканамічнае аднаўленне Румыніі пры дапамозе замежнага капіталу“ — гэта азначае, што Кароль успомніў тых абіцанні, якія атрымаў у той час, калі вяртаўся ў Бухарест...

Але ж сусветная буржуазія плаціць за справы, але не за добрыя пачуцці. І Кароль загаварыў аб павялічэнні арміі, яе тэхнічных сродкаў, аб „небяспечнасці“ суседства з СССР і аб неабходнасці стварэння шчыльнага саюзу Румыніі з фашыскай Польшчай. А буржуазны друк, пры дапамозе вядомага французскага журналістага Заўэрвайна, апавяшчыў сьвет аб тым, што перад новым Румынскім каралём і яго ўрадам, з прычыны „савецкай пагрозы“, будзе стаць задача замацавання становішча ў окупаванай румынскімі жандарамі Бэсарэбіі. Заўэрвайн, апрацоўваючы грамадскую думку абыватэляў, гаворыць пра „шкодную камуністычную агітацыю ў Бэсарэбіі“, якая выклікае боязьню.

Заўэрвайну, які з спецыяльнай мэтай прыляцеў у Бухарест, дапамагае на ўсім сьвеце амаль увесь буржуазны друк. У гэтым хоры далёка не апошняя роля належыць газетам праджагнае соцыял-дэмакратыі; пісакі гэтых газет рады аб'якому выпадку, каб толькі з яшчэ большай энэргіяй аднавіць нападкі на рэспубліку працоўных.

Камуністычная чэха-славацкая газета „Рудэ Право“, выкрываючы сапраўдны сэнс падзей, што адбываюцца ў Румыніі, заяўляе: „Румынскія падзеі зьяўляюцца адзінай небяспечнай вайны імперыялістычных супроць СССР, якая надыходзіць“.

Як-бы адказам на гэты пргноз чэха-славацкае камуністычнае газэты зьявіўся чарговы візыт у Румынію французскай вайскавай місіі.

Вышэйшыя чыны французскага вайсковага камандавання зьявіліся ў Бухарест і зрабілі генеральны агляд баявых сіл краіны. На чале місіі стаіць генерал Гуро, які быў урачыста спатканы нованазначаным вайсковым міністрам і вышэйшым вайсковым камандаваннем.

Па вестках, якія маюцца, французскія вайсковыя спецыялісты накіроўваюцца ў дунайскія гавані, а пасля ў Бэсарэбію на мяжу з СССР.

ПРАЦОЎНЫЯ Бэсарэбіі добра зразумелі сапраўдны сэнс дворцоваго перавароту, які адбыўся ў Бухарэсце.

У Кішынёве адбылася дэманстрацыя супроць монархізму, за рабоча-сялянскую ўладу. Дэманстранты неслі чырвоныя сьцягі і транспаранты з рэвалюцыйнымі лозунгамі „Далёў фашысцкі рэжым і а-тысавецкую імперыялістычную бойку“.

„Няхай жыве румынскі пролетарыят і яго саюз з сялянствам“.

Пад такімі лозунгамі праходзіла дэманстрацыя. Паліцыя, якая напала на дэманстрантаў, атрымала адзінадушны адпор.

Вось як спаткалі працоўныя прыход на трон свайго караля — скандалістага і злодзея.

У ТОЙ ЧАС, як у Бухарэсце адбыўся дворцовы пераварот, аб антысавецкай сутнасці якога мы толькі-што казалі, у фашыскай Польшчы зноў разгарнулася выключная па нагласцы і хлуслівасці кампанія ікавання СССР.

Савецкі ўрад напаміну Польшчы аб тым, што трэба даць адказ на ноту па справе аб замаху на ўзрыў савецкага паўнамоцнага прадстаўніцтва ў Варшаве. Пасля гэтага напамінку міністрам замежных спраў Залескім быў дадзены неадвальны адказ, які быў яўнай адліскай.

Гэты неадвальны адказ Залескага паслужыў сыгналам для друку пілсудчыкаў. Згубіўшы ўсялякае пачуццё меры, газэты „Краковскі кур'ер Ілюстраваны“ зноў называе выбуховую машыну закладзеную ў комін савецкага паўпрэдства ў Варшаве, бляшанай трубкай, набітай „ня дужа шкодным порохам“. Разьвіваючы свае падобныя да трызьні думкі ў гэтым напрамку, газэты дагаваряюцца да таго, што падрыхтоўка да выбуху вялася савецкім прадстаўніцтвам і ажыццяўлялася сіламі расійскіх монархістых... У такім-жа напрамку „дзейнічаюць“ і іншыя газэты, якія кіруюцца лозунгам — у адносінах СССР усё дазволена. Прыблізна ў гэты-ж час тэлеграф прынёс новыя даныя аб змове польскага фашызму з украінскімі белаэмігрантамі. Па загадзе польскіх фашыстых у „Урадзе“ без дзяржавы адбыўся апэратыўны пераварот. Белагвардзеец Сальскі скінуў Анярэя Лявіцкага, прэм'ера ўраду „украінскай народнай рэспублікі“, які шчасліва пражывае на тэрыторыі фашыскай Польшчы.

Генерал Сальскі абвясціў сябе дыктарам „украінскай рэспублікі“. Газэты „Украінскі Голас“ наведмалі, што паміж польскімі і пэтрэўскімі ўрадам (?) заключана новая ўмова аб падзеле Савецкае Украіны на падставе ўмовы, заключае паміж Пілсудзікам і Пятлюрэй дзесяць год назад, напярэдадні паходу на Кіеў.

Такім чынам нацыяналістыя прадаюць, а фашыскае Польшчы купляе гарады Савецкае Украіны... І гэта адбываецца ў той момант, калі дыпламаты Польшчы гавораць аб тым, што яны перапоўнены самымі мірнымі намерамі ў адносінах да СССР. Бясспрэчна, што гэтыя куплі і продажы зьяўляюцца верным паказчыкам сапраўдных намераў польскага фашызму.

НОВЫ румынскі кароль заявіў, што ён мае намер кіраваць краінай накшталт Пілсудзкага. Кароль намераны ў хуткім часе сустрэцца з Пілсудзікам...

Шляхі польскага і румынскага фашызму яшчэ больш сходзяцца. Два васалы французскага імперыялізму выконваюць волю свайго гаспадара.

Савецкая грамадзкасць пільна сочыць за новымі манэўрамі сусветнага фашызму, які шалёна рыхтуецца да вайны.

Кніжная. Вітрына

Р. МУРАШКА.—Прыгранічны манастыр (апавяданні)—Мастацкае слова—масам БДВ Менск, 1930 г. 92 стар. Цана 30 кап



У сэрцы „Мастацкае слова—масам“ мы ўжо маем цэлы шэраг твораў сучасных беларускіх пісьменьнікаў.

Кніжка Рыгора Мурашкі зьявілася тры апавяданні: „Вінгесьер“, „Прыгранічны манастыр“ і „Галіна“.

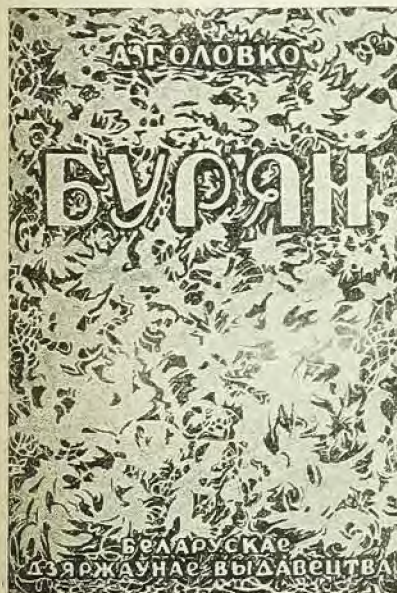
Найлепшым гворам зьяўляецца „Прыгранічны манастыр“, дзе ў форме прыгодніцкага апавядання паказваецца барацьба органаў ДПУ на мяжы з шпіёнамі і контрабандыстамі.

Ап. „Вінгесьер“ дае адзін з абразкоў польскай окупацыі.

Тэма хуліганства закранута ў апавяд. „Галіна“.

Трапіна і захапляюча пабудаваны сюжэты, рознастайныя тэматыка кніжкі дапамогуць яе пашырэнню сярод самых шырокіх колаў працоўных чытачоў.

А. ГАЛОЎКА.—Бур'ян (аповесць) Пераклад з украінскае мовы. БДВ Менск 1929 г. 215 стар. Цана 1 р. 35 кап.



Аповесць вядомага украінскага пісьменьніка А. Головка „Бур'ян“ атрымала на конкурсе пры Наркамасьвеце УССР, прысьвечаным дзесяцігодзьдзю Кастрычнікавай рэвалюцыі, прэмію.

Головка добра ведае вёску, і ўмее паказаць яе чытачу жывой непадфарбаванай. Умее ён паказаць і тую дзьеіны сілы на вёсцы, якія вядуць змаганьне не на жыццё, а на сьмерць—сялянскую беднату, немажнікау, парабкоў і кулакоў ды розных падкулачнікаў. Умее ён і захапіць чытача гэтай барацьбой.

У аповесці „Бур'ян“ паказана барацьба дэмабілізаванага чырвонаармейца камуніста Давыда Матузка з цэлай зграяй кулакоў ды ворагаў савецкай улады, якія прымазаліся да яе і ў глухім кутку далёкага сяла рабілі злачынствы.

Ясную і празрыстую мову Головка не заўсёды добра ўдалося перадаць перакладчыку.

Трэба толькі радавацца, што лепшыя творы братніх савецкіх літаратур зьяўляюцца на беларускай мове.

АНДРЭЙ АЛЕКСАНДРОВІЧ. Цені на сонцы. Тэма. Выд. БДВ, Менск, 1930 г. Стар. 77. Цана 55 кап.

андрэй
АЛЕКСАНДРОВІЧ



БЕЛАРУСКАЕ Дзяржаўнае выдавецтва
Менск 1930

Тэма накіравана супроць адломкаў разьбітага ўшчэнт, супроць тых прапластаньняў нашага савецкага грамадства, якія аўтар трапіна характарызуе як „цені на сонцы“.

Тут і „спэц“, які фактычна зусім ня спэц, а невуц, тут і політычны фокуснік—„Падхалімаж“, які партбілетам прыкрывае свой антыпартыйны сапраўдны твар, тут і крытык, ліхвар, распусьнік, лібы-та „марксысты“, які разьлічвае, у выпадку, калі ён ня здолее зрабіць сабе кар'еру—паехаць дамоў і зрабіцца дыяканам; тут і „прымазаўшыся“ фотограф—рэпарцёр, і яго прыцэль—пэза—мешанін і нейкі мянчук, які ўчора быў „генэрал—барон сэкратар, а сёньня консультант у саветаў“, і яшчэ, і яшчэ... Адным словам—галіярэя тыпаў унутранае эміграцыі. Выкрыцьцё цэлага шэрагу шкодніцкіх організацый, трэба СВУ, які адбыўся нядаўна на Украіне, організацыя клясавага ворага ў сувязі з нашым на-

ступам на капіталістычныя элемэнты гораду і вёскі.—усё гэта робіць поэму Андрэя Александровіча ў наш час асабліва актуальнай. Зьявіўшыся зараз у друку тэма адыграе сваю ролю здаровага бізуса на пацэнках, па падхалімах, па кумаўстве, па сваяцтве, па кар'ерызьме. Тэма зьяўляецца каштоўным баявым укладам у пролетарскую беларускую літаратуру.

Мы раім усім нашым чытачом пазнаёміцца з гэтай надзвычайна цікавай поэмай, выкарыстаць яе, як мастацкую аброю ў барацьбе супроць ценяў на сонцы соцыялістычнага будаўніцтва.

К. ЦЫЯЛКОЎСКІ.—На месяцы (фантастычная аповесць, прадмова Я. Перэльмана) БДВ Менск, 1930 г. 75 стар. Цана 28 кап.



Аўтар гэтае кніжкі вядомы дасьледчык і вынаходца ў галіне зоралэтаньства. Цэлую чвэртку веку працуе ён над машынай для пералётаў на планеты, над машынай, якая працуе па прынцыпу ракеты, бо гэта толькі адзіны магчымы спосаб трапіць туды.

У гэтай аповесці гаворыцца пра тое, што здарылася з людзьмі, якія апынуліся на месяцы. Зразумела, прыгоды гэтых людзей выдуманы: усё апавядае адбыццё ў сьне.

Сон дае магчымасьць аўтару перанесці сваіх гэрояў на месяц. Але тое, што апавядаецца аб самым месяцы, аб пабудове яго паверхні і аб умовах жыцця на ім, цалкам адпавядае рэчаіснасьці. Невядомы толькі некаторыя дробязі.

У кніжцы зьмешчана прадмова вядомага папулярызатара, аўтара шматлікіх кніжак, у тым ліку, і „Междупланетные путешествия“ Я. Перэльмана, дзе ён навукова абгрунтоўвае думку аб магчымасьці палёту на месяц.

НЕ ПРЫНЯТЫЯ ЭКСПАНАТЫ



Правы-ўхіліст:—Значыца і ваш партрэт ня выставілі?
На ц.-дем.:—Не, уласна кажучы, выставілі... за браму.

ПАДПІСВАЙЦЕСЯ на 1930 г.

НА ШТОМЕСЯЧНЫ
ЛІТАРАТУРНА-МАСТАЦКІ
І ГРАМАДЗКА-ПОЛІТЫЧНЫ ЧАСОПІС

МАЛАДНЯК

8-мы год выдання

ОРГАН БЕЛАРУСКОЙ АСОЦЫЯЦЫІ
ПРОЛЕТАРСКІХ ПІСЬМЕНЬНІКАЎ

„МАЛАДНЯК“

зьяўляецца баявым часопісам у змаганні за пролетарскую літаратуру

„МАЛАДНЯК“

на сваіх старонках будзе і надалей рашуча праводзіць цвёрдую пролетарскую лінію ў галіне літаратуры, рашуча змагацца са ўсялякімі хістаньнямі і ўхіламі, са шкоднымі тэндэнцыямі і варожымі пра-явамі ў літаратуры

„МАЛАДНЯК“

будзе даваць аддзел сатыры і гумару (шаржы, пародыі, літаратурныя гумарэскі і фэльетоны)

„МАЛАДНЯК“

у 1930 годзе дасьць сваім падпісчыкам лепшыя ўзоры пролетарскай літаратуры (романы, аповесці, поэмы, вершы, драм. творы)

„МАЛАДНЯК“

у 1930 годзе зьмяшчае шэраг артыкулаў па пытаннях пролетарскага мастацтва і творчых дасягненьнях беларускай пролетарскай літаратуры, а таксама літаратуры братніх рэспублік

У МАЛАДНЯКУ

будзе давацца багаты аддзел бібліяграфіі і хронікі культурнага жыцця як БССР, гэтак і іншых рэспублік

У часопісу бяруць удзел лепшыя сілы пролетарскай літаратуры і марксыцкай крытыкі

Кожная партыйная і комсамольская ячэйка, клубная бібліятэка, чырвоны куток фабрыкі і заводу, народом, хата-чытальня, школа, літгурток—ПАВІННЫ ВЫПІСАЦЬ ЧАСОПІС „МАЛАДНЯК“ ■ Рабочы, селянін, настаўнік, студэнт, кожны, хто цікавіцца пытаннямі літаратуры і мастацтва, ВЫПІСВАЙЦЕ І ЧЫТАЙЦЕ ЧАСОПІС „МАЛАДНЯК“ ■ У 1930 годзе ЧАСОПІС БУДЗЕ ВЫХОДЗІЦЬ РЭГУЛЯРНА КОЖНЫ МЕСЯЦ на 10 АРКУШАХ.

УМОВЫ ПАДПІСКІ:

На год	На 6 м-цаў	На 3 м-ца	На 1 м-ц	ЦАНА ў рознічным ПРОДАЖУ
3 —	1 60 —	90 —	30	40 к.

ПАДПІСКА ПРЫМАЕЦЦА: ва ўсіх паштовых аддзяленьнях, агенцтвах, ва ўсіх кнігарнях Беларускага Дзяржаўнага Выдавецтва, усімі аддзяленьнямі „Правда“ і спецыяльнымі ўпаўнаважанымі Выдавецтва „Чырвоная Зьмена“.

ПАДПІСКУ МОЖНА ПАСЫЛАЦЬ у Выдавецтва „Чырвоная Зьмена“ па адрасу: гор. Менск, Комсамольская, 25, або непасрэдна па адрасу рэдакцыі: г. Менск, Савецкая, 68, Дом Пісьменьніка, рэдакцыя „Маладняк“—тэл. 8-77.

ЧЫРВОНАЯ БЕЛАРУСЬ

24

НУМАРЫ
НА ГОД

І Л Ю С Т Р А В А Н А Я
Д В У Х Т Ы Д Н Ё В А Я Ч А С О П І С Ь

Адказны рэдактар М. ЧАРОТ

Адрас рэдакцыі: Савецкая, 79.

24

НУМАРЫ
НА ГОД

ЧЫРВОНАЯ БЕЛАРУСЬ высвятляе ў мастацкім слове і багатай ілюстрацыі рост і развіццё сацыялістычнага будаўніцтва БССР і ўсяго Савецкага Саюзу, рэканструкцыю народнае гаспадаркі, поспехі індустрыялізацыі і калектывізацыі сельскай гаспадаркі, шляхі культурнае рэвалюцыі.

ЧЫРВОНАЯ БЕЛАРУСЬ знаёміць чытача з рэвалюцыйнымі падзеямі ўсяго сьвету, а таксама і з важнейшымі зьявішчамі сусьветнай эканомікі і культуры.

ЧЫРВОНАЯ БЕЛАРУСЬ зьмяшчае: апавяданьні, вершы, нарысы, падарожжы, фэльетоны, артыкулы з політычнага, эканамічнага, культурнага і мастацкага жыцця, мастацкія навінкі, ілюстрацыі, рэпрадукцыі карцін выдатнейшых мастакоў, а таксама гумарэскі, пародыі, старонкі сатыры і гумару з адпаведнымі шаржамі і карыкатурамі.

ЧЫРВОНАЯ БЕЛАРУСЬ адлюстроўвае ўсё бягучае жыццё мастацтва як савецкага, так і сусьветнага, найбольш буйныя зьявішчы літаратуры, тэатру і кіно.

ПАДПІСНАЯ ЦАНА на 1930 год

На год	На 6 м-цаў	На 3 м-цы	Ц А Н А АСОБНАГА НУМАРУ
3 р. —	1 р. 50 к.	— 75 к.	15 к.

ПАДПІСКУ ПРЫМАЮЦЬ: Бюро падпіскі БДВ (Менск, Ленінская, 19), Цэнтральная кнігарня БДВ, усе акруговыя аддзяленьні БДВ, кнігарні ЦРК, кіёскі контрагентства друку, Беларускае газэтнае бюро, усе паштовыя аддзяленьні, усе лістаносцы як у гарадох, так і ў вёсках, і асобы, якія маюць пасьведчаньні.

Час. „ЧЫРВОНАЯ БЕЛАРУСЬ“ прадаецца ўва ўсіх кнігарнях БДВ, ЦРК, кіёсках контрагентства друку і выд. „Правда“, чыгуначных і пашт. кіёсках, газэтаносцаў ува ўсіх гарадох і мястэчках БССР.